

Pro chléb a víno

medailon k 85. narozeninám
bratra faráře Zdeňka Svobody

Je mnoho způsobů, jak vytvářet duchovní prostor. Po léta obdivuji, jak to dělá Zdeněk Svoboda: Je to práce tichá, trpělivá, náročná. Zejména k sobě samému. Ale i k druhým. Při redigování kalendáře Blahoslav má určitou představu a značné literární i teologické nároky. Je to klad, který ke své škodě ne všichni autoři rádi přijímají.

Dnešní rozhovory bývají povětšinou podobné přestřelkám, kde se na ránu odpovídá ranou, kde se usiluje o vítězství nad protivníkem. Ve Zdeňku Svobodovi byste našli diskutéra zcela odlišného typu. Patří mezi lidi, kteří se dovedou ptát. Partnerovi nezbude než přemýšlet a překračovat sebe sama v hledání odpovědí za hranicemi už zmapovaných myšlenkových území. On sám omezení překračuje rád – a opět jiným způsobem, než je právě zvykem. Jde mu o ukázněnou svobodu, ne o anarchii. Ve službě této svobodě se v minulých desetiletích stal převaděčem přes hranice - přivedl k nám formou básnických překladů spoustu osvobodivých myšlenek. Zejména díky jemu jsou nám blízká taková jména jako Kurt Marti, Joachim Daxsel, Rudolf Otto Wiemer, Christine Bustová, Eva Zellerová, Rudolf Bohren a další, ale otvíral i naši konfesijní ohrádku básnictví odjinud - peru Františka Lazického, Věroslava Mertla, Milana Rúfuse, Ladislava Fričovského a dalším. A jeho vlastní básnické slovo - vždy vytříbené, prosté jakékoli nadbytečnosti? Škoda, že čas nepřál vydávání duchovní literatury. Škoda, že dnes v našem prostředí nenachází duchovní poezie dostatek rezonance.

Dá se říci, že dosavadní život bratra faráře Zdeňka Svobody, život ve službě Božímu slovu a v duchovenské službě celé řadě náboženských obcí, prošel bez velkých příležitostí. Přesto vytvářel duchovní prostor pro druhé. Uváděl do něj vždy i své čtenáře, a to již od jejich útlého věku. Je to prostor, kde není nic laciného: Proti optimismu staví víru v Boží smilování, proti pesimismu pravdu. O čem u Zdeňka Svobody čteme, není nutně radostné a krásné. Nad realitou života však nikdy nenechává zřítit se klenbu důvěry v Boží lásku.

Jana Wienerová

prózy.
eseje

Belladonna

Poštu mi naše doručovatelka (dříve poštačka) podstrčila jako obvykle škvírou mezi podlahou a dveřmi. V prvním dopise mi sdělovala Kniha n.p., že vyšel třísvazkový „Vývoj vyřezávaného nábytku v Evropě od úsvitu dějin po dnešek“, kterážto publikace by neměla chybět v knihovně vzdělance, a ve druhém mi jakési čilé družstvo nabízelo generální opravu věžních hodin, které nemáme. Třetí dopis byl zalepený a tudíž nejzajímavější. Uvnitř stálo:

Vážený pane faráři – cítím – že dny mého života jsou sečteny – zanedlouho odejdu tam – odkud není více návratu – těžká nemoc – která ve mně po léta hlodala – propukla v plné síle – před smrtí však Vám chci říci něco důležitého – a proto Vás prosím – abyste mě co nejdříve navštívil – s pozdravem

Anna Hofmanová, Skryše č. 1

Samo členění vět už něco vážného naznačovalo. Přiznám se, že jsem Annu Hofmanovou znal jen podle jména neměl jsem doposud příležitost se s ní setkat. Její dopis zněl však tak naléhavě, že jsem ani chvíli neváhal. Odložil jsem přípravu na kázání, napumpoval přední i zadní kolo svého bicyklu a vydal jsem se v letním žáru na patnáctikilometrovou cestu do Skryší. Celou cestu, ať už jsem jel nebo vedl kolo za řídítka do kopce, jsem myslel na nešťastnou ženu, ležící bezmocně na lůžku a očekávající někoho, komu by mohla svěřit tajemství svého života. Proto jsem také pro všechny případy vzal s sebou objemnou aktovku s talárem, kalichem, patenou, vínem, hostií a obřadní příručkou.

Po silnici to šlo dobře. Poslední čtyři kilometry však vedly strmou lesní cestou, vroubenou zídками, navršenými z kamení. Pochopil jsem brzy, proč se vesnička jmenuje Skryše. Byla prostě ukrytá v nepřístupném údolí.

Takové vesničky obvykle vypadají jako po vymření, takže není koho se zeptat, kde kdo zůstává. Šel jsem tedy pěšinou podél potoka od domu k domu a hledal jsem tabulky s čísly. Teprve poslední z tři-

ceti domů měl pochopitelně číslo 4. Zaklepal jsem zdvořile na dveře. Nic. Zaklepal jsem poznova. Zase nic. Ve zlém předtuše jsem zabušil pěstmi do dveřních výplní. Vzápětí jsem si však uvědomil, že umírající člověk, je-li sám v domě, těžko může jít otevřít. Myšlenku, abych vlezl do domu oknem, jsem ihned zavrhl. Bezradně jsem se rozhlížel. Tu se otevřelo okno v protějším domě a žena v květovaném šátku mi sdělila: „Hledáte paní Hofmanovou? Ta hlídá děti u Kubánků. Je to přes dva domy. Mají tam v zahradě pomník.“

Poděkoval jsem a vrátil jsem se přes dva domy k pomníku. Bylo mně sice trochu divné, jak může umírající člověk hlídat děti, ale nedělal jsem žádné ukvapené závěry. Je třeba vždycky vyčkat na to, jak věci vypadají zblízka a v širších souvislostech.

Otevřela mi žena s laskavou tváří a hned věděla, kdo jsem. Děti patrně spaly, protože se bez meškání vydala se mnou k domu č. 4. Cestou několikrát zdůraznila, jak je ráda, že jsem tak rychle přijel, ale vůbec se nezmínila o tom, proč neumírá. Vysvětlil jsem si to tedy tak, že některé nemoci jsou plíživé a zákeřné, takže je nelze na první pohled spatřit. Je vsutku těžko odhadnout, vidíte-li někoho po prvé, jsou-li jeho dny sečteny čili nic.

Anna Hofmanová mě zavedla do domu a v kuchyni mě vyzvala, abych se posadil. Kolo jsem pochopitelně nechal venku opřené o plot. Dovnitř jsem však vnesl aktovku s talárem, kalichem, patenou, vínem, hostií a obřadní příručkou.

„Víte, co je to belladonna?“ začala poněkud nezvykle Anna Hofmanová a dívala se na mě takovýma dobrýma a nevinnýma očima. „Snad nějaká rostlina, ne?“ řekl jsem nesměle. „Nějaká rostlina! To je jedovatá rostlina, – česky rulík zlomocný – jeho plody jsou černé bobule s ledvinkovitými semeny – a ono to nebylo náhodou, že se zrovna tak jmenovala ta kněžna. Jaká kněžna? podivil jsem se v duchu. Anna Hofmanová uhádla mé myšlenky. „Vládla na Kaprburku – celý kraj se před ní chvěl“. Tak to tedy je, pomyslel jsem si. „Rozvaliny hradu jsou nedaleko – ale málokdo ví – co se tam dalo – když se jí někdo znelíbil – dala mu uvařit čaj z belladonny – a za pár hodin byl na prkně – hosty otravovala šmahem všecky – házela je do studny – kdyby se tam kopalo – tak by se ty kosti našly – já to vím – jednou

tam přijel mladý šlechtic z Francie – už mu nesla ten čaj na stříbrném podnosu – a tu si všimla – že šlechtic má na krku medailonek – který znala – dala ho kdysi svému malému synkovi Rogerovi – toho pak unesli černí myslivci – myslela si – že už je dávno po smrti – a proto ze msty páchala ty ukrutnosti – čaj rychle odnesla – šlechtice uložila do své ložnice – sama spala v hostinském pokoji – a před usnutím si umínila – že synovi všechno řekne – a že se polepší – ale v noci se po žebříku dostala do ložnice Johanka – zahradníková dcera – které se šlechtic zalíbil – věděla co ho čeká – chtěla ho zachránit – jehlicí na pletení probodla domnělé kněžně srdce – když ráno kněžna viděla – co se stalo – hrůza ji pojala – místo polepšení se začala ještě víc mstít – a mrtvol ve studni přibývalo – posedlé kněžně Belladonně už nestačilo k zločinné činnosti její panství – zasvětila do svých piklů spoustu najatých zloduchů – a jméno každého z nich muselo začínat jako její – B – vyslala je do světa a dala jim stříbrné krabičky s rozemletou belladonnou – a oni šli a trávili – koho potkali – jak myslíte – že umřela Ema Destinová?“ „Nevím, snad normálně,“ řekl jsem nejistě. Bylo mi horko. „Normálně? vůbec ne – jeden z těch povedených zločinců – jmenoval se Berger a byl vrátným ve vídeňském hotelu Belvedere – jí nasypal prášek do kožešinového límce – Destinová se jednou škrábla o náhrdelník – a to byl její konec – nevšiml jste si že Muzolíní se jmenoval Benito? ten s ní byl také ve spolku – a skladatel Benda – a Hitlerova milenka Braunová – a Belmondo a Bardottová – divíte se – že někdy ten prášek vyhazují do vzduchu a vítr jej zaneše až sem – tuhle mně kuřata začala věšet hlavy – hned jsem věděla – kolik uhodilo – zabila jsem je a zahrabala pěkně hluboko – kdybych je snědla – tak jsem měla prášek v sobě – možná že už ho mám – ani o tom nevím – někdy stačí neopatrně otevřít okno – nadýchnout se – a je konec – proto jsem vám psala – nemáte chuť na hrnek mléka – je moc dobré.“

Stále se na mě dívala těma dobrýma očima. Nebyla rozčilená, říkala to všechno tiše, ale naléhavě. Začal jsem chápat. Avšak teď šlo o mléko. Představil jsem si Belladonnu a rulík zlomocný v prášku a neměl jsem náhle vůbec žízeň, ačkoliv den byl mimořádně horký. Zdvořile jsem odmítl, ale nakonec jsem se neubráníl. Zavřel jsem oči, odevzdal jsem se zcela do Boží ochrany a napil jsem se.

Anna Hofmanová na mě významně pohlédla a pak řekla: „Ted vám povím to největší tajemství – stálo mě to moc přemýšlení – než jsem na ně přišla.“ Šla ke dveřím, opatrně je pootevřela, nahlédla za ně, zavřela je a zamkla. Pak přistoupila těsně ke mně a zašeptala:

„Víte – na louce rostou všelijaké rostliny – a mezi nimi je některá jedovatá – a zrovna tak je to s lidmi – zrovna tak je to s lidmi.“

Anna Hofmanová pozorovala, co na to říkám. Tvářil jsem se neurčitě. Byla asi spokojena, protože si s úlevou oddechla. Dopil jsem a začal jsem se loučit. Všechno mi nyní bylo úplně jasné. Doufal jsem jen, že vydržím alespoň do nejbližšího města, kde je lékař.

Napumpoval jsem přední i zadní kolo, na řídítka jsem zavěsil aktovku s talárem, kalichem, patenou, vínem, hostií a obřadní příručkou a vydal jsem se na zpáteční cestu. Anna Hofmanová zamkla dům č. 4 a šla zase hlídat děti.

Přežil jsem to ve zdraví. A za rok, když nastalo léto dostal jsem jednoho dne kromě jakési nabídky na zhotovení molitanových podušek do kostelních lavic také dopis, který začínal:

Vážený pane faráři – cítím – že dny mého života jsou sečteny.

1973
In: Kalendář Blahoslav 1976

Lubor, kolo a tvaroh

Lubor byl na prázdninách u babičky v Bělé. To je taková malá vesnička a v ní, jak už to bývá, byli kluci rozdělení na hořeňáky a doleňáky, čili na ty, kteří bydleli na horním konci, a na ty, kteří bydleli na konci dolním. Protože domek Luborovy babičky stál na horním konci, byl Lubor chťě nechťě hořeňákem a doleňáci byli jeho nepřátelé.

Jednou povídala babička: „Co bys na to řekl, kdybychom měli k obědu borůvkové knedlíky?“

„Jásal bych.“ řekl Lubor. „Borůvkové knedlíky, to je moje.“

„Jenže borůvkové knedlíky se nedají dělat bez borůvek a bez tvarohu. Na borůvkách jsme byli včera, ale tvaroh jsem dnes u nás nedostala. Ve městě jej budou určitě mít. Chceš-li ty knedlíky mít, musíš pro tvaroh doběhnout.“

„Nebo dojet“, poznamenal Lubor. „Nač tu mám kolo? Dej mi, babi, nějakou tašku a za chvíli jsem tady.“

„Počkej, na něco jsi zapomněl. Zadarmo by ti nikde nic nedali. Tady máš patnáct korun a neztrať je. A buď na sebe opatrný.“

Lubor tedy jel. Rozrážel vítr a bylo mu dobře. Těšil se na borůvkové knedlíky a na to, jak si to odpoledne s doleňáky rozdají v kopané. V půli cesty, tam, kde silnice stoupala lesem do kopce, musel s kola sesednout, jinak by vypustil duši. Svou duši. Najednou se v zatáčce proti němu objevili dva starší neznámí výrostci. Vypadali prapodivně. Byli zarostlí, špinaví, otrhané šaty na nich plandaly. Na zádech nesli něco, co vypadalo jako torny, ale co dávno tornami nebylo. Když se vandráci přiblížili k Luborovi, zastoupili mu cestu a ptali se:

„Tak kampak, kampak?“ Luborovi nebylo do řeči. Vandráci byli neodbytní. „Nechceš si s námi trochu popovídat?“ „Ne.“ „Tak nám dáš aspoň nějaké výpalné, vid?“ „Ne.“ „Tak si tě trochu přidržíme a prohledáme.“ Lubor sice křičel, ale vandráci na to nedbali. Vzali mu patnáct korun, pak mu udělali nožem díru do kola, strčili do Lubora, až spadl do příkopu a až narazil na strom, a zmizeli.

Lubor to nemohl pochopit. Sedl si u příkopu a byl smutný. Nevěděl, co má dělat. Vtom se na silnici ozval zvuk auta, přibližoval se a už se v zatáčce objevil červený fiat. Lubor se zaradoval. To auto dobře znal. Patřilo panu Mráčkovi, který měl garáž zrovna naproti babiččinu domku. Lubor se postavil na okraji silnice a zamával rukou. S překvapením však zjistil, že pan Mráček, místo aby zpomalil, naopak zrychlil. Vůbec se na Lubora nepodíval. Hleděl nehybně před sebe a určitě si v duchu říkal: Co je mně po jakémisi klukovi. Jistě na mě mává z hlouposti. Šlápl na plyn a zmizel. Luborova nálada poklesla. Když pak slyšel příjíždět motocykl, neměl už ani odvahy jej

zastavit. Ale řidič zastavil sám a ptal se, co se stalo. Lubor mu všechno povyprávěl a motocyklista se nakonec dal do nehorázného smíchu. Plácal se do stehů a neustále opakoval: „To je ale dobré. Něco takového jsem už dlouho neslyšel.“ Pak kopl do rychlostní páky a odjel. A Lubor se za ním díval jako přimrazený. Nevšiml si ani, že přijel někdo na kole a zůstal za ním stát. Skoro se lekl, když se za ním ozval zvonek. Obrátil se a uviděl jakéhosi kluka, který na něho zavolal: „Ty jsi u nás v Bělé na prázdninách, že? Ty mě neznáš? Říkají mi Koumák, protože všechno vykoumám. Viděl jsem tě při té poslední šiškové bitvě v lese nad rybníkem.“ „To je možné.“ řekl Lubor zdrženlivě. „Copak se ti stalo?“ „Nic.“ Lubor už neměl chuť se svěřovat. „Jak to, že nic, když máš odřené čelo, díru v kole a tváříš se jako sedm nešťastných let.“ „Najel jsem na kámen a píchl jsem.“ „Ten kámen musel být nějaký divný. Tenhle plášť prořízl někdo nožem. Mně nic nenamluvíš.“ „Tak to někdo rozřízl. A co má být?“ Lubor byl pořád nedůvěřivý. „Nic. Jen to, že je to pěkná lumpárna. Kdo to byl?“ „Nějaký otrhanci. Neznám je. Zastavili mě a chvíli si se mnou hráli.“ „A kam jsi jel?“ „Ty se vyptáváš jako nějaký detektiv.“ Lubor pomalu roztával. „Jel jsem do města pro tvaroh.“ Koumák si věděl rady: „Víš co? Já nikam nespěchám. Vezmi si mé kolo a zajed' pro ten tvaroh. Pokusím se zatím tvé kolo spravit. Díra je to pořádná, ale snad se dá zalepit.“ Lubor se musel ještě na něco zeptat: „A není v tom nějaký podraz? Vždyť ty jsi doleňák.“ Koumák byl stručný: „A co má být? Když je někdo v nouzi, tak neplatí žádné dělení na hořeňáky a doleňáky. A teď už plav.“

Lubor se přiznal, že mu vandráci vzali také peníze. Koumák prohledal okamžitě své kapsy, dal dohromady patnáct korun, půjčil je Luborovi na neomezeně dlouhou dobu a Lubor odplaval, vlastně odjel. Koumák mu kolo skutečně opravil a Luborovi tehdy borůvkové knedlíky obzvlášť dobře chutnaly, protože poznal cenu přátelství. A od té doby se vždycky díval, nestojí-li u příkopu někdo, kdo potřebuje pomoc.

1974

In: Kolendář Blahoslav 2000

Je to moc špatné?

Chodba byla plná vůně jablek, uložených na almárnkách. „Pane faráři, on je teď hrozně zlý. Už se to nedá vydržet. Předtím jsme tak krásně žili. Nikdy jsme si neřekli křivého slova. Ta nemoc ho úplně změnila.“ Žena mluvila šepem a překotně. V očích jí seděl smutek spolu s únavou. „Volá mě snad každých pět minut. Je prý mu pořád zima. Pan doktor říká, že je to špatný krevní oběh. Koupila jsem mu vlněné rukavice a ponožky. Dala jsem mu tu největší peřinu. Topím ve dne v noci – a jemu se pořád zdá, že je to málo, že na něho odněkud táhne. Pořád se zlobí.“ Žena si hluboce povzdechla. „Už nemám sílu. Poslední týden ani pořádně nespím. Ve dne mi všechno padá z rukou. Na nepořádek se nesmíte dívat.“

Pozoroval jsem mlčky její tvář, plnou síťoví vrásek. Je někdy těžké najít slova, která by něco znamenala. Nebyla však naštěstí očekávána. „Musím vám něco svěřit. Vy mně určitě porozumíte. Někdy si říkám, aby to s ním už co nejdřív skončilo. Aby už nebyl. Abych se mohla vyspat. Nebo abych umřela. Je to moc špatné?“ „Toničko! Kde jsi zas?“ „Už jdu. Už.“

Otevřela dveře do pokoje. „Vedu ti návštěvu. Podívej se, kdo za tebou přišel.“

Vstoupil jsem do místnosti, která už léta nebyla vymalována. Očima jsem zachytil pavučiny v koutech, nábytek zčernalý stářím, nedovřené skříně a na nich i vedle nich krabice s nejrůznějším obsahem. Ve vyřezávaných rámech zažloutlé fotografie kohosi. Mezi sklem a rámem zastrčené pohlednice s přehýbanými rohy. Na židli u postele hromadu léků, novin, hadříků, brýlí a skleniček. Muž ležel opravdu pod obrovskou peřinou. Hlavu měl ovázanu teplým šátkem a na rukou zimní rukavice.

Pozdravili jsme se, ale ruku mi nepodal. Nechtěl si patrně rukavice svlékat. Z výrazu jeho tváře nebylo možno poznat, co si myslí. Díval se nehnutě před sebe. Žena si sedla na stoličku u dveří.

„Přišel jsem za vámi.“ Muž se rezignovaně usmál. „Je to se mnou špatné, pane faráři. Ruce a nohy mě hrozně mrazí, jako kdyby mě do nich bodaly tisíce ledových jehliček. A to mám na sobě dvoje rukavice a dvoje ponožky. Podívejte se.“ Odhrnul peřinu a ukázal mi nohy, abych viděl, že nelže. „Toničko, přilož. Je tu zas chladno.“ Přikryl se peřinou až po bradu a žena běžela k rozpáleným kamnům, zaštěrchala roštem a naložila uhlí. V místnosti bylo víc než přetopeno. Pot mi stékal po celém těle. „A odkdy stůnnete?“ „Do zří to ještě šlo. Jednou jsem štípal dříví na dvorku, bylo ještě hezky, sluníčko hřálo a trochu jsem se zpotil. Jeden kus byl moc sukovatý, pořádně jsem se rozmáchl a v tom jsem uviděl před sebou na studni ropuchu. Škaredou. Oči poulila zrovna na mě. Já jsem se nikdy ničeho nebál, to by mně dosvědčili kamarádi z fronty, ale jak jsem se díval na tu ropuchu, cítil jsem, že se do mě dává zima a že mně naskakuje husí kůže. Rozklepal jsem se. Hodil jsem sekeru po ropuše a šel jsem si lehnout. A od té doby je mně zima.“ „Z ropuchy to nemáš.“ „Nepleť se, Toničko, do toho, čemu nerozumíš. Podívej se, já vím, co vím. Narovnej mně polštář.“ Muž se s námahou zvedla a žena mu posloužila. „Pane faráři, chcete vidět plaketu, co jsem dostal za čtyřicet let věrné práce?“ Přikývl jsem. „Toničko, podej mi tu plaketu.“ „Jakou plaketu?“ „Přece tu bronzovou s lokomotivou!“ „A kde je?“ „No kde. V krabici. Kde jinde.“ Žena se bezradně podívala po krabicích rozložených v pokoji. Vzala namátkou jednu z nich. „To není ona. V téhle jsou kameny z Levína. Plaketa je v té od smetolu.“

Vstal jsem a pomáhal jsem hledat krabici od smetolu. Byla v zadu na skříní. Plaketa v ní opravdu ležela. Kromě lokomotivy byly na ní vyraženy letopočty 1915-1955. Prohlížel jsem si ji pečlivě. „Toničko, hod' na mě ještě nějakou deku. A přilož.“ Žena plnila mechanicky všechna přání. „Musíš pana faráře něčím uctít.“ Bránil jsem se. Ale žena zmizela za dveřmi do kuchyně. Za chvíli jsem uslyšel cinkání sklenic.

Nemocný muž se po prvé na mě podíval zapadlými očima a pokynul mi kostnatým prstem, abych se k němu naklonil. Poslechl jsem. „Ještě blíž, „ řekl tiše. Objal mě a přitáhl mou hlavu těsně k sobě. „Něco vám řeknu. Vy mě jistě pochopíte. Měli jsme krásné

manželství. Nikdy jsme si neřekli špatné slovo. Ted' jsem na ni schválně zlý. Vím, že tu už dlouho nebudu. Ona by se kvůli mně moc trápila. A tak aspoň bude ráda, že umřu. Je to hřích?" V očích mu stály slzy. Nemohl jsem odpovědět. Dveře od kuchyně se pomalu otevíraly a žena přinesla skleničku vína a sušenky. Položila to vedle mne na stůl, uvázala nemocnému znova šátek a sedla si na stoličku.

Vypil jsem víno, kyselé jako ocet, a snědl jsem žluklou sušenku. Všechno bylo vyřčeno. Byl čas odejít. Rozloučil jsem se s nemocným. Žena mě doprovodila do předsíně s vůní jablek. V očích měla pořád smutek a únavu. A touhu po odpočinku. „Toničko!"

Podala mi ruku. Vyšel jsem do listopadového večera. Cáry mraků letěly bláznivě nebem. Je to moc špatné? Je to hřích?

1975

In: Český bratr 7/1977

Hudba na tichém náměstí

Zažil jsem to před lety. Za mlhavého zářijového večera jsem procházel úzkými curyšskými uličkami u řeky Limmat a najednou jsem se dostal na náměstí s kostelem sv. Petra, kde působil Goethův přítel, filosof, spisovatel a kazatel Johann Kaspar Lavater. Na bílé věži kostela jsou hodiny, jejichž ciferník je prý největší v Evropě; má v průměru téměř devět metrů. Díval jsem se na to osvětlené obří oko, a když jsem pak sklouzl očima zase dolů, spatřil jsem něco neobvyklého. Zprvu jsem se domníval, že jde o přelud. Že mě staré uličky zavedly nejen před starý kostel, ale i do doby před dvěma stoletími. Z jemné mlžné clony se totiž vynořilo pět mladých mužů. Vlasy jakoby pocukrované měli sčesaný dozadu a staženy hedvábnou stužkou. Oblečení byli do měňavých kabátů a úzkých kalhot pod kolena. V rukou nesli opatrně

hudební nástroje. Šli mlčky. Díval jsem se po nich napjatě a musel jsem upustit od možnosti, že by to byl přelud. Jedna z postav totiž zakopla, a aby udržela rovnováhu a neupadla i s houslemi, které držela v ruce, udělala několik komických tanečních skoků. Protože vím, že přeludy nezakopávají; musel jsem hledat jiné vysvětlení. Možná, že se tu natáčí film z konce osmnáctého století a toto jsou herci, prolétlo mi hlavou. Rozhlédl jsem se. Kamery nikde. Reflektory nikde. Všude ticho. Film se přece nikdy nenatáčí v tichu! Tak co to je?

Pět hudebníků se usadilo na lavičky pod stromem a začalo si chystat nástroje. Dvoje housle, violu, violoncello a kontrabas. Že by koncert? Ale pro koho? Náměstí bylo liduprázdné. Přemohla mě zvědavost. Šel jsem za nimi a zdvořile a šeptem jsem se zeptal: "Komu tu budete hrát?" A jeden z nich mi tiše odpověděl: „V tomto domě bydlí naše spolužačka a je nemocná, tak jí chceme udělat radost."

Za chvíli se ozvalo Allegro z Mozartovy Malé noční hudby. Naslouchal jsem jako nikdy dřív. A myslel jsem na to, že jsem to nemusel prožít zrovna v Curychu, ale i v Praze. Nebo v Brně. Nebo v Uherském Brodě. Nebo v Nové Pace. Kdekoliv. Protože všude může někdo udělat druhému jen tak radost.

1987

In: Naše rodina č. 17 / 1987

Nashledanou zítra v kroji

Ředitel lidové hudební školy (dále jen LHŠ) vstoupil nízkými dveřmi do klenuté místnosti s jedním okénkem, která se v dávných dobách nazývala sakristií a nyní sloužila jako přístřešek před deštěm, márnice, klubovna, přípravná a skladiště zároveň. Byly tu porůznu uloženy tři rakve, z nichž jedna spočívala na velké bedně z neohoblovaných prken a s nápisem „Ohledací list předán kapitánovi letadla OK/532". Na okénku se povalovaly předměty zdánlivě spolu nesouvisející: hřebíky, různé symboly, provedené v tuhém papíře a doved-

ně nastříkané černou barvou, žárovky a jakési podivné černé bačkory s papírovou podrážkou. Teprve tyto bačkory zapálily v ředitelově mozku svíci poznání. Poněkud zbledl, neboť si poprvé uvědomil, co se skrývá pod dovednou maskou smrti. A náhle neviděl jen rakve, ale i to, co je v nich, co strnule leží a co lze těžko pochopit.

Zahnal rychle tyto nevhodné myšlenky, vytáhl z kapsy list, který včera v noci popsal strojem, a hodlal jej ještě jednou prostudovat.

Všechno se mu zase vynořilo z tůně vzpomínek. Před šesti lety počátkem září zaklepal někdo na dveře ředitelny. Po vyzvání vstoupil dovnitř muž v koženém kabátě, který se představil jako tajemník Brokeš. Tehdy ředitel LHŠ znenadání nahlédl do hloubky titulu tajemník. Znělo v něm nevyslovené a snad hrůzné tajemství spolu s jemností úskoků, které bezpochyby předstihovaly úskoky konané v LHŠ. Ředitel se obával nejhoršího, ale tvářil se zatím vyčkávavě přátelsky.

„Chtěl bych, aby můj syn chodil do houslí,“ pravil tajemník Brokeš. „Hudba je ušlechtilá zábava.“ „Jistě,“ souhlasil opatrně ředitel LHŠ. „Do které třídy chodí?“ „Do sedmé.“ „Snad by to šlo.“ „Proč by to nešlo? Já z něho nechci mít druhého Kubelíka. Stačí, když zahraje nějakou tu naši. Na neděli jezdíme do přírody a klavír se do auta nevejde. Housle jsou skladnější. Víte, v tom je veliké kouzlo, když se smráká, v krbu praská, špekáčky voní a hrají housle. Nebo když se schůze zpestří hudební vložkou.“

Tajemník Brokeš se na malou chvíli zasnil. Ředitel LHŠ cítil, že mu po zádech stékají curůčky potu.

Do klubovny vešel menší růžolící muž v plandavých kalhotách a v těsném saku. Na hlavě měl čepici se štítkem, která naznačovala uniformu a tím i určitou důležitost. Řediteli byl muž odněkud povědomí, ale nemohl si vzpomenout, odkud.

„Za chvíli jedem,“ pravila čepice se štítkem. „Čekáme jen na zpěváka.“ Po chvíli vytáhl muž z plandavých kalhot chléb se salámem, ukousl si a důvěrně sděloval: „Tady leží dívenka jak růže, pane ředitel. K zulíbání. Lumpi!“ Aniž by co vysvětlil, položil nakousnutý chléb na jednu z rakví a zmizel za dveřmi, které vedly do temné prostory.

Tajemník Brokeš se už jen zeptal kdy, kde, co za to a jak drahé mají být housle a velkolepě odešel. Ředitel LHŠ zvážil situaci a rozhodl se, že bude na místě, aby hodiny dával sám vzhledem k tomu, že jde o úkol, jehož důležitost by se mohla projevit naprosto nečekaně.

Byl zvědav, jak může vypadat syn tajemníka. Čekal jej ve středu v 15:00 hod., čekal jej trpělivě i netrpělivě celou hodinu a pak ještě čtvrt hodiny přidal, a stejně se nedočkal. Další středu se to opakovalo. Pak už nezbylo než vzít telefonní seznam a hledat pod B.

„Tajemník Brokeš.“ „Ředitelství LHŠ.“ „Ano, vím, proč voláte. Omluvte toho našeho hochu. Má toho nad hlavu. Dnes například mimořádně střelbu ze vzduchovky. Moc ho to baví. A minule měl přeložený trénink na košíkovou. Já mu to řeknu, aby příště přišel.“

Nepřišel. A další středu zase ne. Řediteli bylo jaksi trapné, aby se zase ptal. Tajemníkův syn měl třeba podrážděné slepé střevo. Nebo se zúčastnil požárního cvičení. A tak jako se žák s železnou pravidelností nedostavoval do hodin, s touž železnou pravidelností přicházely poštovní poukázky s penězi. Trvalo to šest let. Zpočátku si ředitel připadal jako podvodník, ale v dalších letech si tak zvykl, že už na žáka Brokeše ani nečekal. Chápal, že přetížený mladý muž musí pečlivě vážit, co je důležité a co nikoliv.

Tak uplynuly roky této podivné výuky. Na jejich sklonku vstoupil do ředitelny opět muž v koženém kabátě a představil se jako tajemník Brokeš. V řediteli LHŠ se hnulo svědomí. Shledával vysvětlení. Představoval si, že syn mohl doma tvrdit, že chodí do hodin, přitom se někde flákat a nyní se jde nic netušící otec zeptat na výsledky. Avšak tajemník tentokrát promluvil zjevně skleslým hlasem:

„Jdu za vámi ve smutné záležitosti. Snad jste o tom už slyšel.“ Ředitel LHŠ se nemohl upamatovat, oč by mohlo jít. „Nešťastný chlapec. Vyhráli včera požární cvičení. Trochu to oslavovali. To víte, dnes se to bez alkoholu neobejde. Doba je už taková. O půlnoci se několik kamarádů vsadilo, že přeplavou rybník u pivovaru v šatech. A náš Jarouš tam zůstal. Hledali jsme ho celou noc. Vyplaval až ráno. Zdálo se, že spí. Ale už se neprobudil.“ Tajemník polykal slzy. „Posadte se, prosím,“ řekl ředitel tlumeně. Oba usedli. Řediteli nebylo jasno, proč vlastně otec jeho žáka přišel. Avšak brzy se mělo rozjasnit.

„Víte, já nejsem nic,“ vyznal se pojednou tajemník. Ředitel byl touto výpovědí zmaten. Nechápal, proč se mu návštěvník tak nevhodně otevírá. Nebylo zvykem mluvit o tak soukromých věcech. „Jaksi, já nejsem katolík ani evangelík. Zkrátka – nic. A rodina také ne. Vždyť víte, že to dnes neletí. A tak vás chci požádat, abyste při pohřbu našeho Jarouše promluvil. Vy jste ho dobře znal, byl opravdu nadaný, tak o něm řekněte pár pěkných slov, aby to vyznělo důstojně. Prosím vás, neodmítejte, já to nechci zadarmo.“

Nešťastný otec vytáhl náprsní tašku, z ní svazek stokorun, přetažený gumičkou na zavařeniny, oddělil dvě bankovky a položil je na stůl. Ředitel LHS cítil až v kořenech své bytosti, že nemůže funkci řečníka odmítnout, ale zároveň byl ponížen pomyšlením, že by za to měl vzít peníze. V této chvíli se však nemohl dohadovat. Rozhodl se tedy v duchu, že za tyto peníze zvelebí svou školu zakoupením dvou reprodukcí realistických malířů. „Samozřejmě, že v takovém případě nemohu odmítnout. Ale nic mi nedávejte.“ Poslední věta však zněla nepřesvědčivě.

Tajemník byl dojat. „Já jsem věděl, že u vás najdu porozumění. Jen tak pro informaci: chtěl jsem dát chlapci na začátek zahrát Zavisť mi ty slunko zlaté, ale teď je pořád zataženo. Tak jsem řekl, aby tam dali nějaký pěkný kousek na housle, když je měl Jarouš tak rád. Ty jeho housle jsme mu dali do rakve a šmytec jsme zlomili. A úplně nakonec, až bude pohřební vůz odjíždět, zahraje dechovka Loučím se s vámi, moji milí kamarádi.“

Pak host vstal, podal řediteli ruku a poznamenal: „Je to v pátek o půl třetí v obřadní síni.“ A odešel.

Venku zazněla plačtivě dechovka. Bylo to už potřetí v krátkém rozmezí. Do přípravný vstoupil hubený muž v černém s bílými rukavicemi na ruku a s velmi zarmouceným výrazem ve tváři. Obřadník. Zaseptal: „Jakmile venku skončí, můžeme začít.“ Přistoupil k jakémusi vypínači a otočil jím. Za chvíli dechovka přestala a z nitra obřadní síně se ozvaly elektrofonické varhany a housle. Dvořákovy Largo. Ředitel postřehl, že si houslista svůj nástroj zřejmě nenaladil. Zarmoucený muž mu pokynul, aby jej následoval do temnoty. Ocitli se za oponou na místě podobném jevišti, přes něž šly kolejnice dopředu. Muž poodhrnul po straně oponu a ředitel vešel dovnitř. Po levé straně měl

rakev, u níž stáli čestnou stráž požárníci, sportovci v dresech a bývalí spolužáci se vzduchovkami, před sebou dav lidí a po pravé straně řečnický pult. Zdálo se mu, že by bylo vhodné se před majestátem smrti uklonit. I učinil tak a postavil se k pultu. Vzduch byl nedýchateľný a falešné Largo nekonečné. Ředitel LHS přelétl v duchu ještě jednou řeč, kterou měl připravenou v kapse. Maně se přesvědčil, že papír je na svém místě. Dva dny se potil nad těmi dvěma odstavci. Uvědomoval si, jak je těžké mluvit o smrti, zvlášť když zemřelého vůbec neznal. Bylo nutno vyloučit všechny žerty, takže zbylo málo. Skoro nic. A to se snažil co nejvíc rozmělnit.

Dvořák se dopotácel do konce, ředitel si odkašlal, vytáhl papír a začal:

„Vážení smuteční hosté, připadl mi těžký úkol, abych se rozloučil s mladým Jaroslavem Brokešem, který zemřel v rozkvětu života, v pouhých osmnácti letech. Krutý osud mu nedopřál, aby rozvinul všechny své schopnosti. Byl to dobrý syn, dobrý kamarád a nadějný houslista. Už nikdy nevezme do rukou míč, hadici, vzduchovku či housle a smyčec. Zemřel, ale bude stále žít v našich vzpomínkách. Budiž nám útěchou, že zemřel v míru, neboť umírat ve válce je mnohem hroznější.“

Loučím se s tebou, Jaroslave, jako tvůj učitel jménem tvých kamarádů a všech, kteří tě měli rádi. Hlas tvých houslí budeme v duchu slyšet každý den. Čest budiž tvé památce.“

Řečník skončil, ale nebyl si jist, zdali slova měla nějaký obsah. Rozhlédl se opatrně po přítomných a zazdalo se mu, že vidí na tvářích jakýsi škleb. Rodina však zjevně plakala a to jej upokojilo. Shůry se ozval Poem a hned po něm mírně zachraptělý hlas zazpíval Zelení hájové.

Zpoza opony pak vpochodovalo dovnitř šest mužů v tmavých šatech, vynesli nejprve ven četné věnce, vrátili se chopili se rakve a za zvuků smutečního pochodu, který hrály varhany, zamířili zvolna k východu. Mezi těmi šesti nosiči byl i růžolící muž v plandavých kalhotách, s nímž se ředitel před pohřbem setkal. Tu si náhle rozpomněl, odkud jej zná. Viděl ho několikrát o posvícení, tu převlečeného za vodníka a jindy za Turka či veselou vdovu. Budil vždycky náram-

né veselí. Dnes však byl vážný, jen tu a tam vytruboval do pochodu tramtamtam .

Ředitel LHŠ nevěděl, kam se má zařadit. Mezi účastníky nastal pohyb. Venku před rakví se začaly řadit dvojice. Dívky v bílých šatech se zavěsily do mladých mužů v černých šatech a za nimi bílá družička v závoji. Ředitel se podíval nejistě na obřadníka a ten pokývl hlavou, což asi znamenalo, že je řada na něm. Vykročil a koutkem oka spatřil černou družičku v závoji a se zlomenou svící, jak se chystá jít mu v patách. Vyšel na schody před obřadní síní. V dálce viděl jemně nakreslené hory, lhostejné a krásné..

Muži v černém zasunuli rakev zručně do auta, zakolíkovali ji, vzali tři věnce a odebrali se do čela průvodu. Ředitel zůstal s černou družičkou za rakví. Nezasvěcený jej mohl považovat za blízkého příbuzného. Ostatní pozůstali je následovali, když se průvod vydal na okružní cestu kolem obřadní síně. Dechovka, v níž byli kupodivu i dva saxofonisté, hrála postupně Když Zdeněk můj, Včera neděle byla a Dobrú noc. Všichni se vrátili zase ke schodům. Obřadník pokynul bílou rukou. Bílé dívky a černí chlapci se rozestoupili. Průvod se zastavil. Auto zvolna odjíždělo. Hudba hrála Loučím se s vámi, moji milí kamarádi. Skladba skončila přesně v tom okamžiku, kdy žád' auta zmizela v ohybu za viaduktem. Kondolence. Upřímné soustrastí se slétaly na jedno místo jako černé vrány.

Ředitel LHŠ měl znenadání dojem, že kdesi hluboko v něm, tam, kam ho nikdy nenapadlo nahlédnout, zablesklo jakési světlo, takže na staré popraskané stěně se dal přečíst nápis: „Nejsem nic.“ A ten přesně vyjadřoval podstatu věci.

V tom šel okolo muž v plandavých kalhotách. Místo úřední čepice měl klobouk, za jehož stuhou se kývala umělá květina. Muž se přátelsky usmíval a volal: „Bylo to dobré, pane ředitel. A nashledanou zítra v kroji.“

1987

Zelené, modré a žluté husy

Rád nahlížím do výkladů obchodů se starožitnostmi, abych se orientoval, co se v tomto oboru kupuje a prodává. Dovnitř bych asi ztěžkly kdy vstoupil, protože mi chybí ta pravá vášeň pro starožitné předměty. Jednou jsem tak zíral do takového výkladu a zrak mi padl na obraz v ceně 7 tisíc korun s názvem U sv. Antoníčka. Byl mně čímsi povědomý. Ta povědomost tkvěla v jakýchsi trhaných obloučcích, z nichž se obraz skládal. Podíval jsem se blíž na jméno autora a hned mi bylo všechno jasné. Malíř se jmenoval Otto Molitor.

V tu chvíli, kdy jsem to zjistil, jsem se ocitl náhle v době těsně před druhou světovou válkou. Stal jsem se jedenáctiletým chlapcem, vyděšeným uherskobrodských gymnáziem, vlastně reálným gymnáziem, a sedícím v kreslárně tohoto ústavu v lavici pro čtyři a dívajícím se na profesora kreslení, jímž byl právě Otto Molitor. Samo příjmení znělo jaksi cizokrajně. Teprve později v hodinách latiny jsem zjistil, odkud se k nám přistěhoval a že v češtině znamená „mlynář“ případně „tvůrce“. Ten druhý význam je přiléhavější. Pan profesor byl vpravdě umělec. Nosil brýle, měl dlouhé vlasy zastřížené podobně jak bylo tehdy obvyklé u žen a jeho výkladům jsem povětšinou nerozuměl. V první hodině nám nadiktoval dlouhý seznam předmětů, jichž bylo do hodin kreslení bezpodmínečně zapotřebí a které jsme si museli neodkladně opatřit. Jen maně si vzpomínám na několik nejdůležitějších: složka s kreslicími čtvrtkami, vodové barvy s třemi štětci různé velikosti, anilinové barvy, sada pastelek, tři tužky (č. 1, č. 2 a č. 3.), čtyři lahvičky tuše (černá, modrá, zelená, červená), pravítko, křivítko, trojúhelník, příložník, kalíšky na vodu ve třech velikostech, guma, šablona menší a větší, redispera (1/2, 1, 1 1/2) a pero s trychtýřkem a kovovým prožďarovátkem na podpisování výkresů pomocí výše uvedené šablony. Nejdůležitější pomůckou do hodin kreslení byly bezpochyby dva rukávky. Ty si měl každý student (i studentka) dát ušít na míru z plátna, opatřit na obou koncích ušitými gumičkami a v hodinách kreslení navléci na předloktí, aby neumazal výkres. Všechny tyto nezbytnosti měly být uloženy do plátěného pytlíčku, uzavíratelného zatažením konců provlečené šňůrky.

Když jsem toho večera oznámil rodičům, co od nás pan profesor Molitor žádá (večer proto, že jsem do reálného gymnázia dojížděl z vesnice autobusem), dostal jsem příkaz nakoupit pomůcky na otevřený účet v papírnictví u pana Studeníka (kterého zakrátko na Štědrý večer zastřeli zloději) a o ušití rukávku a pytlíčku poprosit slečnu Blíztovou, která byla švadlenou a bydlela v Uherském Brodě v prvním poschodí domu, v němž byl hostinec a na němž bylo možno číst zajímavý nápis CIZINECKÉ POKOJE. Obojí jsem šťastně vyřídil. Rukávky i pytlíček byly černobíle pruhované. Od té doby jsem po každé v den, kdy byla na rozvrhu dvouhodina kreslení, vstupoval do autobusu pana Galušky nejen s nabitou aktovkou, v níž kromě knih byla svačina, oběd a termoska s horkým mlékem, ale i s pytlíčkem se všemi pomůckami, vyžádanými panem profesorem. Každý, kdo jen trochu zná základní zákony fyzikální, si lehce domyslí, že předměty v pytlíčku nezachovávaly správnou polohu, zvláště když do autobusu pana Galušky s karosérií aerodynamického tvaru (zn. Chevrolet) pro 24 sedících a 26 stojících cestujících nastoupilo 80 i více mužů, žen a dětí. Zvláště čtyři lahvičky s tuší (černou, modrou, zelenou a červenou) měnily polohu a jejich obsah nezadržitelně vytékal zpod uzávěrů nejprve na nezbytné potřeby do hodin kreslení, pak prosákl plátěný pytlíček, vytvořil barevné skvrny na mých šatech a posléze značkoval cestu z autobusu do reálného gymnázia. Do zahájení dvouhodiny kreslení se mně podařilo novinami setřít to nejhorší. A pak jsem si spolu s ostatními navlékl rukávky a naslouchal přednášce pana profesora: „Studenti a studentky, barva předmětu vzniká částečnou, případně úplnou absorbcí dopadajícího světla. Do oka pozorovatelova se dostává světlo, z něhož byly povrchovými vrstvami látky pohlceny určité paprsky. Vniká tedy do oka pouze tzv. světlo doplňkové k světlu pohlcenému. Říkáme tomu odčítání barev. Například vodní roztok chloridu železitého se jeví v propuštěném světle žlutým, neboť z bílého světla pohlcuje paprsky modré a fialové. Propouští tedy paprsky červené, žluté a zelené, jež se skládají ve světlo žluté. Látky s drsnými povrchy, odrážející difusně všechny dopadající paprsky, nazývají se bílé. Látky, které pohlcují veškeré paprsky, slovou černé. Černá je tedy stupněm bílé a bílá stupněm černé.“

Bylo mně jedenáct a nevěděl jsem, co to je absorbce a difusní. Nevěděl jsem vůbec nic. A pan profesor pokračoval: „Absorbci pa-

prsků jest podmíněno také míchání barviv. Například barvivo modré a žluté se skládá v barvivo zelené. Každá složka směsi pohltí určité paprsky ze světla bílého. Žlutá paprsky modré a fialové, modrá paprsky červené a žluté. Směs vydává jen paprsky zelené. Toto míchání barviv se liší od míchání barevných světél, neboť zde barvy odčítáme od světla bílého, kdežto při míchání barevných světél je sčítáme. Jen tak mimochodem, studenti a studentky,“ a zde pan profesor učinil významnou pomlku, „husy nejsou bílé, jak se mylně domníváte, ale zelené, modré a žluté. A nyní se běžte vyvenčit.“

Byl jsem omráčen. Bílé husy jsou zelené, modré a žluté! Dopotácel jsem se k vodovodu, namočil si kapesník a přiložil jej na čelo, ostatním se nevedlo lépe. V další hodině jsme začali malovat. Podzímlem zbarvené listy. Později sněženky, které od té doby nemám rád. Hrnky, vrhající stín na stěnu a na stůl, což jsme měli zkonstruovat s pomocí trojúhelníku a pravítka. Pak přišly na řadu comics podle pohádek. Vyráběli jsme barvu ze sazí a vody. Každý výkres musel být navíc ozdoben barevným rámečkem, který pan profesor vynalezl.

Mnoho barevných tuší se vylilo do plátěného pytlíčku, než pomí-nuly hodiny kreslení, v nichž jsme se seznamovali se základy výtvar-ného umění. Když jsme pokročili natolik, že jsme byli ochotni přisou-dit i smrku barvu modrou, slunku zelenou a chrpě červenou, řekl nám pan profesor, že jeho jméno je také v naučném slovníku. Tenkrát nám ovšem ani nenapadlo, abychom se do naučného slovníku podívali, je-li tomu tak. Ostatně jej asi nikdo doma neměl. Sám jsem jej zdědil až v dospělosti po svém strýci.

Toto všechno se mně vybavilo před obchodem se starožitnými předměty, když jsem spatřil obraz U sv. Antoníčka. Nekoupil jsem jej, ale doma jsem se hned podíval do naučného slovníku. Tam jsem se ve IV. díle pod písmenem M dočetl toto: Molitor Otto (nar. 2.4. 1889 v Kyjově na Moravě), český malíř, sochař a grafik, žák F.Ženíška, vystavuje od r. 1919.

A když jsem tak nad tím vším přemýšlel, zdálo se mi, že s těmi husami měl asi pravdu.

1989

In: Brodské noviny 1993

Uvažování o trestu smrti

V poslední době jsou u nás slyšet hlasy, že by měl být zase zaveden trest smrti. Společnost, která se pokládá za civilizovanou, by neměla takový trest ukládat. Některé lidi to velmi popudilo. Tvrdí, že nejvyšší trest odradí další možné pachatele. V rozhlase jednou četli dopis posluchače, v němž stálo, že ten, kdo je pro zrušení trestu smrti, si má vzít vraha domů a starat se o něho.

Co na to má říci křesťan? Ten se neřídí tím, co říkají druzí, ani tím, co mu radí rozum nebo cit, ale ptá se, co na to říká Bible. Boží slovo, Duch Kristův je rozhodující. Víme, že hned na prvních stránkách Starého zákona je příběh o bratrovraždě. Kain zabil Ábela. Bible dobře ví o hrůze zla v člověku. A ten příběh končí překvapivě. Kain počítal s tím, že ho čeká nejvyšší trest. Prohlásil: „Každý, kdo mě najde, bude mě moci zabít.“ Ale Hospodin na to řekl: „Nikoli, kdo by Kaina zabil, bude postižen sedmeronásobnou pomstou.“ A Hospodin poznamenal Kaina znamením, aby jej nikdo, kdo ho najde, nezabil (Gn 5,15). Je to zvláštní, že Bůh vzal do ochrany vraha. Stvořiteli je totiž lidský život tak posvátný, že i život zločince prohlašuje za nedotknutelný. Kdo by si odvážil vyčítat to Bohu?

Je však také pravda, že ve Starém zákoně se dočteme o trestu smrti. Starověký zákon odvety, který byl jistě lepší než zvůle, prosákl i mezi Boží lid. Tento zákon se dá shrnout do slov „oko za oko, zub za zub“. Tedy i smrt za smrt. Byl to ústupek lidem, kteří nebyli schopni myslet jinak. A tak se ze Starého zákona dovídáme, že trest smrti byl vynášen nejen za úmyslné zabití, ale také za cizoložství, za neúctu k rodičům, za obětování modlám, za čarování, za znesvěcení soboty, za rouhání a falešné proroctví. Rozsudek byl obvykle vykonán kamenováním a muselo se na něm podílet celé společenství, tedy i žalobci.

Do takto smýšlejícího prostředí vstoupil Ježíš. On sice nikdy výslovně neřekl, že přišel zrušit trest smrti, ale svým učením dovršoval Zákon. Jasně se postavil proti odplatě. V kázání na hoře řekl: „Slyšeli jste, že bylo řečeno „oko za oko a zub za zub“. Já však vám pravím, abyste se zlým nejednali jako on s vámi „ (Mt 6,38). Kdo tedy následuje Krista, nemůže zaujímat stejný postoj jako ten, kdo působí zlo. Nesmí být jeho zrcadlovým obrazem.

Když byl Ježíš ukřižován, nastalo něco docela nového. To proto, že jeho smrt nebyla jen smrtí jednoho z mnohých, kteří byli nevinně odsouzeni a popraveni. Byla to smrt Božího Syna, která se týká všech lidí. V něm nám byl odpuštěn hřích, tedy neposlušnost vůči Bohu. Kdo by mohl troufale tvrdit, že nikdy nebyl neposlušný? Tato neposlušnost je tak velké provinění, že by mělo být potrestáno smrtí. Věčnou smrtí. To by bylo spravedlivé za urážku svatého Boha. Avšak v Ježíši Kristu jsme nezaslouženě dostali milost. V Listu Římanům o tom apoštol Pavel píše: „Mzdou hříchu je smrt, ale darem Boží milosti je život věčný v Kristu Ježíši, našem Pánu“. (6,33)

Uvažujme. Jestliže nám, odsouzeným, dal Bůh milost, jak my můžeme trvat na trestu smrti? To je nejvážnější důvod pro odstranění tohoto trestu. Ale jsou i další. Tím, že bereme někomu život, byť by to byl vrah, vnikáme do oblasti Boží. On dává život a On má právo jej vzít. Trestem smrti zavíráme bližnímu definitivně dveře k tomu, aby se změnil. Někdo může namítnout, že vrah bude zase vraždit a že není schopen činit pokání. Vzpomeňme si však na slova, která si vyměnil Ježíš s jedním se zločinců, kteří s ním byli ukřižováni. Zločinec řekl: „Ježíši, pamatuj na mne, až přijdeš do svého království.“ Ježíš mu odpověděl: „Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji“. (L 23,42.43) To je jistě zarážející.

Když někomu vezmeme život, už to nelze nijak napravit. Víme však, že dochází k justičním omylům. Nebo k vykonstruovaným procesům, které vedou k popravám nevinných, jak jsme toho byli svědky v nedávné minulosti. Dodatečné rehabilitace jsou jen jakýmsi výkřikem bezmocnosti.

Je také zjištěno, že trest smrti není odstrašující. V zemích, kde byl zrušen, není víc těžkých zločinů než tam, kde zrušen nebyl.

A konečně, kdo je pro trest smrti, měl by mít odvalu odsouzeného osobně popravit, kdyby na to přišlo, podobně jak tomu bylo zvykem kdysi v Palestině. Přiznám se, že bych žádného člověka popravit nedokázal.

1990

In: Český zápas 18-19 1990

Radost

Je to zvláštní: v evangeliích se nikde nepíše o tom, že by se Ježíš smál. Dočteme se, že plakal, ale o smíchu ani slovo. Znamená to, že byl stále vážný či smutný? Výtvarní umělci jej většinou zpodobují v jeho ponížení a utrpení, s tváří plnou teskné lásky. I to jistě patří k Ježíšovu životu. Ale je to všechno?

Začteme-li se do evangelií, spatříme ještě jinou Ježíšovu tvář, která ovšem k té první neoddělitelně patří. Je to tvář plná radosti. Když Ježíš někam vstoupil, tam jako by vzešlo slunce. V jeho přítomnosti odstrčení získávali novou lidskou důstojnost, provinilí odpuštění, zotročení svobodu, nemocní uzdravení, unavení odpočinek a smutní naději.

Nepřátelé Ježíšovi vytýkali, že je milovníkem hodů a pitek a přítelem lidí pochybné pověsti. Bylo to bezpochyby přehnané tvrzení, ale je pravda, že se scházel s podivnou společností, k níž patřily i nevěstky. K jeho poslání přece patřilo jít za ztracenými. Zúčastňoval se také svateb. Těžko si lze představit, že by byl při těchto příležitostech vážný či zachmuřený.

Když se narodil, Boží posel oznámil pastýřům u Betléma: „nebojte se, hle, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechen lid.“ Se světem se tehdy stalo totiž něco převratného. Pak už nebyl jako dřív. Temný mrak nejistoty, který jej přikrýval, byl protržen. Stalo se zřejmým, že do světa vstoupila Boží láska. Tu radost cítíme o vánocích podnes. – Když Ježíš zemřel, trval smutek jen krátce. Po hrozném pátku a po ztichlé sobotě nastalo jásavé velikonoční ráno, které zvěstovalo vítězství nad zlem i smrtí. Tuto radost cítíme o velikonočních podnes.

Radost je obrovským tajemstvím křesťanovým....Ohromná postava, jež naplňuje evangelia, převyšuje v tomto směru jako ve všem ostatním všechny myslitele, kteří se kdy měli za veliké. Jeho pathos byl přirozený, téměř nahodilý.

Stoikové, staří i noví, byli hrdí, že skrývají své slzy. On nikdy neskrýval své slzy; ukazoval je otevřeně na své nezakryté tváři při kterékoli denní podívané. A přece něco skrýval. Slavnostní

nadlídé a imperiální diplomaté jsou pyšní na to, že ovládají svůj hněv. On nikdy nepotlačoval svůj hněv. Shazoval nábytek ze schodů chrámových a ptal se lidí, jak chtějí uniknout pekelnému zatracení. A přece něco zdržoval. Říkám to v úctě; v této otřásající osobnosti byl jistý rys, jež nutno nazvat ostychem. Bylo tu něco, co skrýval přede všemi lidmi, když vycházel na horu, aby se modlil. Bylo tu něco, co skrýval neustále náhlým mlčením nebo útočnou osamělostí. Byla tu věc, která byla pro Boha krácejícího po naší zemi příliš veliká, aby nám ji ukázal; a občas jsem si představoval, že to bylo jeho veselí.

(G.K.Chesterton – Orthodoxie)

Žijeme ve světě, v němž nás často tísní smutek, bolest, úzkost. Rádi bychom se z toho dostali. Toužíme po jasu a potěšení. Někdy se nám zdá, že si tak jako jiné věci můžeme koupit i radost. A tak chodíme do divadla a do kina na komedie, sedáme před televizní obrazovkou, abychom se rozptýlili zábavnými pořady, čteme humo-ristické romány a smějeme se anekdotám, ale v podvědomí cítíme, že to jaksi není ono. Je jistě dobře, že se můžeme něčím takovým potěšit, ale vnější veselí nemá dlouhé trvání. Po čase vyprchá a zůstane po něm kocovina. A stačí krok a smích se může snadno změnit v posměch a dvojsmysl a zasadit hlubokou ránu, již trvá dlouho, než se zacelí.

Prý se nikdy nesmál
Nevím
Snad
Ale na dně řečiště jeho života
kudy se valilo utrpení
se přece jako zlato blýskala
radost radost radost

A my
každou chvíli na procházce
v bouři smíchu
a zaplaveni barevným veselím
cítíme často hluboko dole
šedé studené mrtvé
kamení smutku

Můžeme se však napít z jiného soudku. Lépe řečeno – ze studánky. Z té, kde se nic neplatí, protože pramen radosti je zadarmo. Jde o radost, která je sestrou víry a lásky. O radost s tou podivuhodnou vlastností, že trvá i v utrpení. I v umírání. – V biblické knize Skutky apoštolské se vypráví o tom, jak se apoštolové po Ježíšově smrti dostali kvůli svému kázání před soud. Židovská velerada je vyslyšela, pak je dala zbičovat a zakázala jim mluvit ve jménu Ježíšovu. „A oni odcházeli z velerady s radostnou myslí, že se jim dostalo té cti, aby nesli potupu pro jeho jméno.“ Pro toho, kdo tomu ději jen zdálky přihlíží, je to asi nepochopitelné.

Radovat se z potupy! – Apoštol Pavel ve svém listu hloučku křesťanů v řeckém městě Filipech celkem třináctkrát použil slova „radost“ a „radovat se“. Jedna věta zní: „Radujte se v Pánu vždycky, znovu říkám, radujte se.“ Někdo může v duchu namítnout: To se snadno napíše, ale nesnadno splní. Tu je třeba povědět, že Pavel napsal tuto větu z vězení, které jistě nebylo nijak příjemné.

„Dostal jsem se ke stolu, v němž seděla celá naše hierarchie, biskupové a vysoký klérus. Jsem bezvěrec, ale byly dny – a bylo jich hodně, kdy jsem se sám nad sebou zamýšlel a litoval jsem, že jsem nenašel víru. Způsob, jakým se ti lidé, většinou už věznění patnáctý rok, k sobě navzájem chovali, jak byli k sobě pozorní, jak dovedli povzbuzovat ostatní a jak byli báječně vyrovnaní a moudří, jak dovedli ve všem zlém hledat dobré a jak objevovali humor, to je tak fascinující zážitek, že jsem jim jejich víru záviděl a že je obdivuji.“

(V.Škutina Reportér 16/1968)

Křesťan má kolem sebe šířit pravou radost. Ne laciný optimismus. Radost z odpuštění. Radost z dobré budoucnosti, kterou Kristus připravil. Radost z každého nového dne jako z nové příležitosti. Radost z toho, že byl obdarován životem. Radost z maličkostí. Radost ze služby druhým. Rado z každého dobrého díla. Radost z přátelství. Svět tuto vnitřní radost potřebuje.

Ostatně – slovo „evangelium“ znamená „radostná zpráva“.

1990

In: Český rozhlas Brno 1991

Láska

O lásce toho bylo napsáno a řečeno mnoho. Je to nepřehledná řada románů, básní, článků, písní, filmů, dopisů. I v současnosti zakopáváme o lásku téměř na každém kroku. otevřeme si rádio a někdo o ní zpívá, díváme se na televizní obrazovku a před námi se rozvíjejí příběhy o první lásce, o osudové lásce, o pozdní lásce a tak všelijak podobně. Z inzerátů je zřejmé, že spousta lidí stále na lásku čeká. Na ulici se mladé dvojice objímají a líbají a na nikoho se neohlíží. Už lásku našli. Zdá se, že je zbytečné ještě o ní mluvit. Asi by bylo nejlepší mlčet, abychom jí nějak neublížili. Nebo o ní hovořit s ostychem.

Je docela možné, že na světě je dost lásky. Aspoň té, která se rodí z lidských předpokladů a je něčím přirozeným. Existuje láska mezi mužem a ženou, k rodičům, k dětem, mezi přáteli, láska k národu, vědě, přírodě, umění, koníčkům, ba i k majetku a moci. Tato láska může být velmi jemná a krásná a přinést mnoho kladných hodnot. Může zaplavit srdce nádherným pocitem štěstí, může dát člověku křídla. takže je schopen vytvořit strhující umělecké dílo, dát všechny síly pro vědecký objev a dokázat téměř nemožné.

V této lásce je však skryto i určité nebezpečí, které souvisí se sobectvím. Člověk často někoho nebo něco miluje proto, že mu to dělá dobře. V popředí je prostě jeho já. Někdy se tento druh lásky stává posedlostí, božstvem, které má až démonickou moc. Pak muž dokáže z lásky zabít ženu, žena rozbít cizí i svou rodinu, aby získala toho, po němž touží, matka dovede znemožnit každou známost svého syna, aby ho neztratila, politik použije nečistých prostředků, aby získal moc – a tak dále. Mnozí jsou touto posedlostí tak smýkáni, že říkají: „Já za to nemohu, že jednám právě tak. Je to silnější než já.“ Místo o lásce bychom tu měli hovořit snad o vášni.

Existuje ještě jedna láska, která dává té přirozené jiný, hlubší rozměr a zbavuje ji toho, co je na ní trýznivé a nebezpečné. Nevznikla v lidském mozku ani v srdci, není naším báječným vynálezem, ale byla do našeho světa vnesena mužem z Nazaretu. Nemůžeme si ji koupit ani ji dobýt ani se jí naučit, ale jen si ji prosit. Je nepochopitelným zázrakem.

V Novém zákoně v 1. listu Janově čteme: „My milujeme, protože Bůh napřed miloval nás.“ Kdyby nebylo toho bezdůvodného „napřed“ nevěděli bychom o opravdové lásce nic. Ježíš Kristus – to je sám proud lásky, která nemyslí předně na sebe, která není romantická ani sentimentální, která se slitovává, odpouští a obětuje. Nevybírá si jen toho, kdo je sympatický, ale jde za každým.

Když někoho tato láska zastaví, nemůže jí být nedotčen. Do srdce mu přeskočí jiskra, která se rozhoří v plamen, je-li opatrována. Takový člověk potom nese tento oheň dál. Už není vlečen proti své vůli, už jej nevede vratký a slepý cit. Je trpělivý, nehledá svůj prospěch, nepočítá křivdy, ale slouží, vytváří společenství, přesekává řetěz pomsty. Jde i za nepřítelem, ne však proto, aby přitakal zlu, ale aby je proměnil.

Takovou lásku ovšem nelze najít na každém rohu. Lehkomyslně se o ní nezpívá a nevtipkuje. Je tichá a nenápadná. Ale je tu přítomná. Je tam, kde žena po léta pečuje o nemocného manžele. Je tam, kde lékaři a sestry se trpělivě starají o postižené děti. Je tam, kde celé týmy úporně bojují s hladem. Je tam, kde si manželé jsou po celý život neokázale věrni. Je tam, kde je bezelstně podávána ruka. Je tam, kde slova potěšují. Je tam, kde lidem nejde o vlastní slávu, ale o slávu Krále králů.

Kdo se ocitne v okruhu této lásky, cítí, že vstoupil do nového světa. A pozná to, co vyjádřil Vladimír Holan, že „není lásek, že je jen jediná láska, tak jako všechny kříže jsou jen jeden kříž“.

A ta jediná láska nikdy nezanikne.

1991

In: Český rozhlas Brno 1991

Wien, Wien, nur du allein

(Vídni, Vídni, jen ty jediná)

Pokaždé, když jedu napříč Rakouskem (stalo se tak už čtyřikrát) a vlak zastaví ve městě Sankt Pölten, kterému se u nás ovšem říkalo, a stále říká Svatý Hippolyt, uctivě vstanu a odeberu se do vzpomínek. Tady totiž můj tatínek prožil první světovou válku. Na frontu se nikdy nedostal, a proto nemohl vyprávět příběhy, při nichž stydne posluchačům krev v těle. Občas však vyjevil, jak došlo k tomu, že byl uchráněn válečných hrůz. Narukoval do Svatého Hippolytu. Uměl hrát na klavír a na jakémsi večírku dal k dobru také píseň Wien, Wien, nur du allein, kterou znal a dodnes zná každý pořádný rakouský občan. A nejen on. Přítomní oficiři byli tak dojeti, že mého tatínka do bitevní vřavy prostě nepustili. „Hudba je klíč k lidskému srdci“, končival tatínek tuto historku.

Když mi bylo třináct, pokoušela se moje maminka uvést mě do základů hry klavírní. Po třech lekcích jsem to vzdal. Neupoutaly mě ani jednoduché skladbičky ze sešitu, který měl název La pluie d'or (Zlatý déšť). U nás se jim familiérně říkalo laplidorky. Jednou jsem však ve stojanu objevil také noty se známým názvem Wien, Wien, nur du allein. V hlavě se mi ihned ozvala podmanivá melodie, kterou jsem dobře znal, protože u nás doma čas od času zaznívala jako doplněk tatínkova vyprávění, končícího poučením o hudbě jakožto klíči k lidskému srdci. Od té chvíle mě cosi pudilo k tomu, abych zarputile sedal ke klavíru a učil se té písni notu po notě zpaměti. Trvalo to dlouho. Možná rok. Nebo dva. Nevím. Ale dokázal jsem to. Byl jsem připraven otevírat lidská srdce.

Uplynulo deset let. Skončil jsem vysokou školu, oženil se a za krátko dostal pozvání k odvodu a pak příkaz, abych nastoupil základní vojenskou službu k poněkud obskurnímu vojenskému útvaru v Bratislavě. Důstojník, který o tom v Brně u odvodu rozhodl, mi tlumenečně řekl: „Já patřím také k té církvi jako vy.“ Nezpečoval jsem se, i když jsem věděl, že mě nečeká nic potěšujícího. Tehdy byl totiž ministrem národní obrany Alexej Čepička.

Nebudu popisovat věci nepodstatné. Brzy jsem zjistil, že v kasárenské jídelně dožívá staříčkový rozladěný klavír. Vzpomněl jsem si na tatínka a na Svatý Hippolyt a ve vhodné chvíli, kdy to mohli slyšet nižší i vyšší důstojníci, ba i sám velitel major Marcinko, jsem zpaměti a s citem zahrál *Wien, Wien, nur du alleien*. Chvilí jsem čekal, ale nic se nedělo. Konec konců – tehdy se konala jen studená válka a nikoliv horká, takže mi fronta nehrozila, ale každodenní nesmyslné cvičení mě, už pětadvacetiletého, vůbec nebavilo. Zklamán opustil jsem jídelnu. Hudba zřejmě žádné vojenské srdce neotevřela. Klíč zrezivěl.

Druhého dne mě k sobě zavolal nadporučík Potfaj – evangelík a tiše mi řekl: „Od zajtrajška budete v kancelárii nášho účtovníka.“ A tak jsem zbývajíc dobu vojenské služby prožil poměrně klidně.

Nic jiného nemohu doporučit mladým mužům, kteří se chystají na vojenskou službu, než toto: Učte se zavčas hrát na nějaký hudební nástroj, píseň *Wien, Wien, nur du allein*. Hudba je klíč k lidskému srdci. Kdo ví od čeho vás může zachránit.

1994

ln: Mosty (Bratislava) 1995

Hodina náboženství

Ujišťuji čtenáře, teistu, či ateistu, že toto vzpomínání nebude na to, o čem si myslí, že bude. Když jsem v září roku 1938 překročil poprvé práh uherskobrodského Reálného gymnázia, zakrátko jsem si znova uvědomil, že patřím k zanedbatelné náboženské menšině a že ve vyučovací době, kdy většina spolužáků má hodinu náboženství, já jsem volný a mohu se ponořit do víru maloměsta, což jsem velmi rád činil. Zde je svědectví o jedné z těchto hodin.

Vyrazil jsem vždy po téže trase. Nejdříve jsem se zastavil v ulici, kde stála rozložitá budova gymnázia, před výkladem knihkupectví u Benešů, abych zjistil, zdali vyšla nějaká nová kniha Jaroslava Foglara. O pár kroků výš jsem vstoupil do obchodu u Studeníků, kde

mi rodiče zřídili otevřený účet. Tam jsem si dal předložit řadu cizokrajných známek, z nichž jsem si pak vybral jednu s opojným nápisem *Guadeloupe* v ceně padesáti haléřů, protože víc jsem si na účet nesměl nechat připsat. Znamku jsem pečlivě uschoval do legitimace Junáka č. 25.826 a pokračoval jsem v cestě na dolní náměstí, kde se konal trh. Nezajímal mě pochopitelně prodej ovoce, zeleniny, másla, vajíček a jiných nedůležitých viktualií; přitahovaly mě jiné, podivuhodné výjevy. Tak u jednoho pultu stál muž a hlasitě volal: „Podďte bližej, totok ste eště nezažili. Tadyk mám kabelku a dám do ní tužku. Co myslíte, jakú to má cenu? – „Tož korunu, „ ozval se kdosi. – „Snád, ale já tam eště přidám ořezávátko, gumu a lepidlo. A cukrové. A teprú včil to šecko stójí korunu. „ A lidé kupovali, ale já jsem nemohl, protože jsem měl v hotovosti jen dvacetihaléř zvaný šestka. U jiného stánku předváděl jiný muž zázračnou vodičku proti bolesti zubů. Namotal na špílku vatu, namočil do lahvičky a ptal se: „Je tu nekdo, koho bolijú zuby?“ Kupodivu se vždycky našla takto potrefená osoba, která ochotně přistoupila, otevřela ústa a dala se vodičkou ošetřit. Na místě pak dosvědčila, že bolest přestala. Užaslí diváci vytahovali peníze a radostně si odnášeli flaštičky s vodičkou domů. Já jsem tak učinit, jak už jsem uvedl, nemohl, ačkoliv bych se tak vyhnul návštěvě u zubaře, pana dr. Bocka. Chvilí jsem ještě postál u stánku, kde papoušek tahal z krabice planety. Nemohl jsem pochopit, jak ví, komu kterou planetu má vybrat.

Z trhu jsem zamířil na korzo pod hotely Březáček a Zdráhal, abych se zastavil před přitažlivou vývěsní skříňkou, kde kdosi mně neznámý zveřejňoval na pokračování úžasné příběhy s názvem *UHERSKÝ BROD VE STÍNU ZLOČINU*. Tam jsem se dověděl řadu užitečných informací, například to, že v hospodě U Gelbů omamují hosty přeleželými olomouckými tvarůžky, odvlékají je (ty hosty) do sklepa a tam je okrádají.

Na konci korza v koutě proti radnici jsem narazil na shluk lidí pod otevřeným oknem poschodového domu. V tom okně stál muž a vyvolával směšně nízké ceny za různé kusy nábytku, nádobí, oblečení, za hračky a mnoho dalších předmětů. A ze zástupu se ozývalo: „Dajte to sem, to chcu.“ A předměty putovaly z okna k novým majitelům, kteří jinému muži v hotovosti platili. Nechápal jsem proč se

obyvatelé domu zbavují zánovních a užitečných věcí tak levně. Až po letech jsem tu záhadu rozluštil. Jedna z uherskobrodských židovských rodin odhadla zřejmě nebezpečí, které se blížilo, a rozhodla se odejít z republiky. Co nemohla vzít s sebou, narychlo prodala.

Podíval jsem se ještě na věž radnice, zdali je na ní stále černý Janek, a vzpomněl jsem si, že mám vrátit vypůjčené knihy do Městské knihovny, která byla na radnici umístěna. Na stole, kde se knihy vydávaly a přijímaly, byl totiž pod sklem položen výstřižek z novin s výmluvným titulkem *SEDM DNÍ VĚZENÍ ZA NEVRÁCENÉ KNIHY*.

Čas volnosti vypršel a bylo třeba zamířit do gymnázia. Cestou, v prostřední ulici před krejčovstvím pana Slámy, jsem potkal pana odborného učitele a skautského vůdce Stojana a pozdravil jsem ho podle předpisu: zvedl jsem pravou ruku, palec jsem položil na malíček a třemi zbylými prsty jsem zamířil k nebi. Nadto jsem se i uklonil. Nakonec jsem si v cukrárně u Buráňů koupil za dvacetník zmrzlinu a osvěžen jsem zase vstoupil do vznešené dílny vzdělanosti.

Na hodiny náboženství jsem chodil odpoledne.

Zvláštní tvor

V církvi se vyskytuje zvláštní tvor, těžko popsatelný, polapitelný a vyhubitelný. Má nikoliv devět, ale devět set devadesát devět životů. A možná i víc. Vstoupíte do kostela - a je tam. Otevřete zpěvník a jukne na vás. Vezmete do ruky církevní časopis - a směje se odtud potutelně. Jeho jméno je kýč.

Už samo toto slovo se obtížně dešifruje. Prý se k nám dostalo v minulém století z Německa a znamená něco jako odpad, šmejda, škvár. Kýč snad vznikl v souvislosti s průmyslovou revolucí. Německé „kitschen“ má význam „rychle něco udělat“, někteří to dávají do souvislosti s anglickým „sketch“, tj. nástin, kresba, náčrtek, skica.

Karel Čapek napsal v roce 1922: „Není nikterak snadné definovat, co to je kýč; je to umělecké dílo, které vlastně není uměleckým dílem, ačkoliv se tak tváří; je to špatný obraz nebo kniha nebo hudební kus, který se líbí, ačkoliv je špatný, nebo právě proto, že je špatný; je to vyhovění populárnímu vkusu; je to efektní a povrchní, hloupé a přitom vypočítavé; je to ohavné a úžasně v oblíbě, sentimentální, frivolní, navoněné a nakadeřené a laciné a módní a sprosté a pohodlné k děláni i chápání; je to zkrátka kýč, jinak se to nedá říci...“

Tomáš Kulka, autor knihy *Umění a kýč*, profesor filozofie a estetiky na univerzitě v Tel Avivu příležitostně přednášející i v Praze, se domnívá, že „kýč parazituje na tom, co znázorňuje. U kýče je vždy důležitější, co znázorňuje, než JAK to znázorňuje. To, co u něj funguje, je idea... Konzument kýče jím bývá často klamán. Myslí si, že se mu obrázek (nebo kniha) líbí. Ale jde jen o sentimentální náboj tématu.“

Je zajímavé, že totalita se obzvlášť ráda objímá s kýčem. Ten totiž působí na masy jako marihuana a je prostředkem k jejich zmanipulování. Tady vidím nebezpečí pro křesťanství. Kýč je nepřitelem víry. Při každém setkání s ním (pohlednice, ilustrace v knihách i v kázáních, verše, vývěsní skřínky, výzdoba kostela, obrazy, sochy, písně, povídky atd.) si kladu otázku:

Je to opravdu nutné, aby se víra snoubila s kýčem?

Když otevřu Bibli, tak se v ní nesetkávám se snahou po líbivosti, s útoky na city, s potlačení formy. Taková Píseň písní je velkou poezií, Žalmy uchvacují svou krásou, kniha Jób má daleko k povrchnímu vydávání svědectví, evangelia hovoří o Ježíšově narození bez pozlátka, pašije se podobají dřevorytu, který je jímavý svou strohostí a nikoliv líčením podrobností. Zjevení Janovo je plné mohutných obrazů.

Tomáš Kulka míní, že kýč může sloužit jak dobrým, tak špatným účelům. Náš vývoj ve vnímání umění prý vede přes kýč. Třeba děti jej mají velice rády. Když máme štěstí, tak se právě přes kýč dostaneme k „něčemu lepšímu“.

Tady je ošidné právě slůvko „štěstí“. Co to je? Zdá se mi, že lidé je většinou nemají, protože by jinak nezůstávali u dětské záliby v kýči až do smrti. I zde platí rada apoštola Pavla: „Bratří, ve svém myšlení

nebudte jako děti... v myšlení buďte dospělí.“ (1 K 14,20). Aby křesťan viděl kýč jako negaci umění a umění jako negaci kýče, ba co víc - aby rozpoznal, že kýč ohlupuje, je nástrojem k promývání mozků a chce proměnit Boha v pouhou hračku či ochočené zvířátko - k tomu nestačí mít štěstí. Křesťan by se měl v církvi setkávat ve všech oblastech s uměním a nikoliv s odpadem. Snad bychom mohli pro to alespoň něco málo udělat.

Pane, dej nám novou píseň

Zpívejte Hospodinu píseň novou, neboť jest divné věci učinil.
Ž 98,1a (K)

Zpívejte Hospodinu píseň novou, neboť učinil podivuhodné věci.
Ž 98,1a (CEP)

Milí přátelé, proč nová píseň? Copak nám nemůže stačit těch několik set nebo snad i tisíc, které zaznívají v Boží církvi? Jistěže stačí. Jenže často, přechásto se ozývají mdle, zůstalo jen prázdným zvukem, zvykem, gramofonovou deskou, zmizel z nich jásot. - Výzva ke zpěvu nové písně je vlastně výzva k otevření srdce pro rosu shůry, pro Duha, který dává člověku poznat, že Bůh je stále při díle.

Hospodin činil podivuhodné věci v minulosti, vítězil, vysvobozoval. Pro Izraelce to mělo docela konkrétní podobu ve vyvedení z egyptského domu. Hospodin zaslibuje v Kristu plnost vítězství i v budoucnosti. Pro toho pak, kdo uvěří, se to, co se událo, i to, co teprve přijde, stává přítomností a on začne starou píseň vnímat nově. Dokladem toho je prostá skutečnost, že u nás v církvi žijí písně staré pět set i více let a že stále vyjadřují vděčnost Hospodinu. Připomenu alespoň jednu z nich:

Ve jméno Krista doufáme / v něm spásu svoji čekáme./
Nás nikdo z toho nesvede,/ spíš nebe, země odejde,/ než nás kdo z toho vyvede. (13. stol., z let 1527/1535 text)

Antonín Dvořák učinil právě 98. žalm novou písní prostřednictvím své krásné hudby. Existují však situace, kdy stará píseň už nestačí a člověk musí vyjádřit mocný Boží zásah do osobního života či do života Boží pospolitosti jinak, po svém. U nás v posledních dvaceti letech církev doslova rozkvetla písněmi mladé generace. To je dobré znamení. Nová píseň v tvořivém slova smyslu se ovšem může ozvat v každé oblasti umění. Koho se dotkne Duch svatý, ten v jakémsi vytržení začne nápěv, pro který může být považován za opilého. Vyjadřuje se totiž všelijak zajímavě, protože je prostě přemožen. Ale úzkostlivě se vyhýbá frázi, neopakuje bezmyšlenkovitě to, co už zde bylo, nemyslí si, že jde o nové zjevení a brání se zbožštění.

Jeden švýcarský teolog a básník napsal: Mnozí zpívají nové písně, ale ne Hospodinu; mnozí zase zpívají Hospodinu, ale ne nové písně. Zpívejte Hospodinu píseň novou, neboť učinil podivuhodné věci.

Amen.

Pytlák aneb Nesplněné přání

Už po mnoho a mnoho let chovám v srdci jedno velké přání, které se mi patrně už nesplní: chtěl bych vidět operu Gustava Alberta Lortzinga Pytlák. Hned vysvětlím, proč. Kdysi dávno, pradávno, v době mladistvé zvědavosti jsem usoudil, že k obecnému vzdělání patří také znalost oper. Jenže tu byl problém: dobrých oper je na čtyři sta a ne všechny jsou uváděny. A i kdyby byly, divák by je za život prostě nestačil zhlédnout. Po dobré úvaze jsem se rozhodl, že si zakoupím knihu OPERA s podtitulem Průvodce operní tvorbou. Tehdy se zrovna objevila v knihkupectvích – bylo to v roce 1955 – a napsala ji Anna Hostomská. A tak jsem hlavně za ponurých deštivých dnů otevíral tuto objemnou knihu a nořil se do podivuhodných příběhů, z nichž některé jsem pak mohl spatřit i na jevištích našich předních divadel.

Jednoho dne jsem v této knize dospěl až ke zmíněné Lortzingově komické opeře a po přečtení děje jsem zůstal u vytržení. Vůbec jsem totiž nechápal, kdo je kdo. Pokusil jsem se znázornit příběh i tak, že jsem si jednotlivé postavy i oblečení vystříhl z papíru a snažil jsem se předvést jejich konání viditelně na psacím stole. Bylo to však marné. Přes všechnu námahu jsem pořád nic nechápal. Ostatně – dovolím si zde ocitovat alespoň první dějství, aby se čtenář mohl sám svobodně přesvědčit, zdali nepřeháním:

„Na návsi veselí se poddaní jakéhosi pana hraběte při zasnubách kantora, starého a ne právě hezkého a chytrého, který se však přece dost líbí své nevěst. Inu, stát se ženou kantora, to je přece jen pocta. Jenže kantor, který má hluboko do kapsy, chtěl lacino přijít k svatební pečení. Vyšel si zapytlačit do hraběcí obory, srnce trefil, ale byl dopaden a teď mu hrabě poslal výpověď z kantorství i ze svého panství. Jedna naděje by byla: kdyby Markétka šla k hraběti, který má pro hezké ženy slabost, prosit za svého ženicha. Kantor je však příliš žárlivý. Náhlá pomoc přichází s neznámými dvěma mladíky. Ve skutečnosti je to sestra hraběte, mladá vdova baronka a její komorná Nanetta. Převlékly se do mužských šatů, aby baronka snáze zjistila, jakéhože to ženicha jí chystá její bratr. Dlouhá léta ji bratr už neviděl, proto baronka spoléhá, že ji alespoň nějaký čas nepozná. Když se baronka doví o svízelných kantora a jeho nevěsty, vítá příležitost dostat se nepoznána do zámku. Přestrojí je tedy po druhé, za venkovské děvče – kantorovu nevěstu Markétku. Zatím se tu komorná Nanetta co hezký student horlivě dvoří Markétce, aby starého kantora co nejvíc dopálila, a pak se objeví další hlavní osoby: hrabě se svým podkoním, jímž je ve skutečnosti švagr hraběte, bratr jeho ženy, s nímž se však také už od dětství neviděl. Pouze hrabě tedy ví, že mladý vdovec-baron se vydává za podkoního, aby mohl nepoznán prozkoumat nevěstu, kterou mu hrabě nabízí, totiž tu, která se právě rovněž v převleku chystá na zámek. Situace je tedy značně spletená: hrabě má sestru, ale nezná ji, jeho žena má bratra, ale nezná ho. Tento bratr je co podkoní na zámku a je mu nabízena jako nevěsta ta, kterou bude považovat podle jejího převlečení za nevěstu kantorovu Markétku. Přitom je to mladý muž velmi ideální, protože hledá nikoliv šlechtický stav či bohatství, nýbrž jen a jen lásku.“

Do nitra se mi hned vkradla neodbytná touha pochopit, jak to vlastně je. Nečekaně mi svítla naděje. V čekárně u lékaře jsem se náhodně setkal s jednou paní, která se, jak vyšlo najevo při rozhovoru na ukrácení času, také operně vzdělávala. Svěřil jsem jí tedy své trápení s Pytlákem. A ona mě poučila: „Když jsem obsah téhle opery četla, vedlo se mi stejně jako vám. Ale pak jsem Pytláka viděla ve vídeňské opeře a všechno mi bylo najednou jasné. Na tu operu prostě musíte jít.“

Od té doby pátrám po tom, kde ji dávají. Jsem ochoten jet v rámci naší republiky kamkoliv. Obávám se však, že se toho, aby se mi přímo před očima rozpletl zamotaný děj, nedožiji. Škoda.

2005

In: čteno u Pejlu 2005
Kalendář Blahoslav 2006

Jak se cizinec učil česky

Jeden cizinec se chtěl naučit lépe mluvit česky. Něco už znal, ale šlo mu o hlubší vědomosti. Našel si učitele a hned v jedné z prvních hodin se ho zeptal, jak se česky nazývají obyvatelé různých států.

Učitel řekl: „Začneme v Evropě. Není to těžké. Hned vám to vysvětlím. Celá řada názvů států končí příponou „-sko“. Ta se prostě odtrhne a to, co zůstane, je název obyvatele. Tak například obyvatel Norska je Nor, Dánska je Dán, Finska je Fin, Švédska je Švéd, Španělska je Španěl, Irsko je Ir, Bulharska je Bulhar, Maďarska je Maďar, Rumunska je Rumun, Srbska je Srb, Švýcarska je Švýcar...“

„To je jednoduché!“ zvolal cizinec. „Obyvatel Polska je Pol...“ „Ne, ne, ne,“ zastavil ho učitel. „Někdy je to trochu jinak. Zrovna s tím Polskem. Jeho obyvatel je Polák.“

„Ano, chápu, že jsou výjimky. Pak obyvatel Portugalska musí být buď Portugal nebo Portugalák a Estonska Eston nebo Estonák.“ „To je zase jinak: Portugalec a Estonec.“ „A prosím, obyvatel Sloven-

„ska je Sloven, Slovenák nebo Slovenec?“ „To je Slovák,“ odpověděl nesměle učitel. „Ach,“ povzdechl si cizinec. „A obyvatel Rakouska je Rakou, Rakouák nebo Rakouec?“ „To je Rakušan.“ „A obyvatel Česka je Če, Čeák, Čeec nebo Česan?“ ptal se překvapený cizinec. „To je Čech. – Ale teď pojďme ještě dál. Některé názvy států končí na „-ie“, například Itálie. Když odtrhneme poslední dvě písmena, je to obyvatel této země – Ital.“

„Takže obyvatel Francie musí být Franc, Belgie Belg, Albánie Albán a Británie Britán,“ dodal rychle cizinec. „Je to zase trochu jiné,“ pravil učitel. „Například obyvatel Francie je Francouz.“ „Takže obyvatel Belgie je Belg nebo Belgouz, Albánie Albán nebo Albanouz a Británie Britán nebo Británouz!“ „Ne!“ zavrtěl hlavou učitel. „Belgičan, Albánec a Brit.“

Cizinec náhle vstal a položil učiteli podivnou otázku: „Kde tu prosím, máte koupelnu?“ Překvapený učitel mu mlčky ukázal patřičné dveře, cizinec vešel, namočil tam ručník ve studené vodě, přiložil si ho na čelo a prohlásil temným hlasem: „Tak těžký jazyk nikdy v životě neovládnu.“ Odkráčel i s ručníkem na hlavě a na další hodiny už nepřišel. Ručník vrátil poštou.

2009

poezie

Tříkrálová

*V jistém městě, v němž prý dneska
Bůh už nemá vůbec místa,
oknem shlédli do ulice
filosof a ateista.*

*První – třicet let se trápí,
jak by lapil pravdu hbitě.
Obtížený přemýšlením
cestu našel. Na úsvitě*

*totiž dočetl se právě,
pro pravdě kdo touhou schází,
polapí je zcela hravě,
když si počká na extázi.*

*A tak pořád čeká, čeká,
čeká od Božího rána,
odevzdaně zavřel oči,
ale extáze takzvaná*

*pořád nic; a proto znaven
povyhlédl z okna trochu,
přitom se mu v podvědomí
pletou jména filosofů;*

*Platon, Zenon, Empedokles,
Sokrates a Darwin, Nietzsche,
Bergson, Leibnitz, Hegel, Fichte,
kdo z nich od pravdy má klíče?*

*Ačkoli pan Kierkegaard, ten
nemusí být pravdy dalek-
ale ne – ten určitě ne-
to je jenom povídálek.*

*A tak zběžně promrskává
všechny svoje oblíbence,
k tomu připojuje pojmy
esence a existence,*

*ideje a jsoucna všeho,
Ding an sich – a taky svými
proplétá vše jako věnec
slovy metafyzickými.*

*Naproti – jen k odpočinku –
usedl pan ateista.
Každý problém, větší, menší,
rozhřešen má dozajista.*

*Pravdu, pravda, v kapse nosí,
nemusí ji nosit v hlavě,
v kapse totiž nosí spisy,
v nichž lze všechno najít hravě.*

*A tak ví, že Bůh je snůška
nesmyslných pověr, bludů,
křesťan pošetilejší je
nežli Diogenes v sudu,*

*platí za svíčkovou bábu,
v sudu temnoty se válí,
zpátečník všech zpátečníků
v zpozditosti nebývalý.*

*Ve střehu je ateista,
každou chvíli zbraně tasí,
denně argumenty snáší,
z kterých vstávají všem vlasy.*

Proto ve dne, v noci, všude
víru bije, tepe, káře,
zvláště těžkou kanonádu
vytáh na pobožnůstkáře.

Ta i nyní řeční žhavě
k milionovému davu:
Kdo z vás ještě v boha věří,
dočista ztratil hlavu.

Neboť kdyby bůh byl v nebi,
na zem spad' by neprodleně,
nehledě pak také ke zlu,
jež se páše v jeho jméně.

Copak vůbec praktické jsou
sbory, kostely a chrámy?
Řečičky tam odříkají,
kterým nevěří už sami!

Osvíceni moudrou vědou
spásu mějte sami v sobě,
zničte slabost s vírou v nebe,
nepříteľkami jsou obě.

Každý, kdo chce lidstvu prospět,
ať se dobré zbraně chopí,
žeňte ven ty záhrobníky,
kněze, faráře a popy,

biskupy a patriarchy,
vikáře a kostelníky,
v rozumu kdo jméně jedná,
nechť má předem vědy díky.

A tak v duchu rozohniv se
proti zabedněné víře
nepřítele kordem propích,
poznámky psal na papíře.

V tom se vprostřed této scény
objevil kdos na ulici.
A ne jeden. Tři hned králi
docela nic netušící

v zástupu šli. Košili si
vypůjčili od rodiče.
Nevědí, že nad nimi se
vznáší věda, vzduch a Nietzsche.

Bílí dva a černý vzadu
s písmenami na čepici.
Přešli pouze ti tři králi
docela nic netušící.

Ale dohra byla skvělá.
Filosofu pravda vzchází,
radostí se celý chvěje,
našel bázi pro extázi.

Neboť z těch tří králů, praví,
žádný vlastně králem není,
takže představou jsou pouze,
jež se v pomýšlení mění.

Ergo – je-li představou jen
jsoucno, s ním i celá země,
potom pravda s příslušenstvím
podstatou svou tkví jen ve mně.

*Já jsem tedy právě pravda,
takže pravím pravdu právem.
Toto zjistiv spálil knihy,
stal se ihned Pravdoslavem.*

*Ovšem – ne tak ateista.
Prohlédl hned celé dílo.
Poznamenal strategicky:
To se jim zas podařilo!*

*Agenty si vysílají,
kteří jasné myslí matou.
Ale tímto okamžikem
mají míru vrchovatou.*

*Budu řečnit, pravdu kázat,
brožurku dám dohromady,
zničím tady všecky hady,
překazím jim jejich spády.*

*A tak pravda filosofa
s pravdou rozumu se snoubí,
zatím venku poeticky
dopadá sníh na podloubí.*

P o s l á n í

*Zdá se, komu složitěji
obsah hlavy kvapem roste,
nakonec že nepochopí
to, co na světě je prosté.*

*Ať má kvazipravdu v kapse,
ať se touhou jak chce trápí,
pojem pouze chytá za krk,
pravdu – mršku – nepolapí.*

*Trochu vločce podobá se.
Myslíš, že už ji máš v dlani.
Semkneš kol ní pevně prsty,
ale v dlani máš jen zdání.*

*K úplnosti všeho schází
ještě ti tři hloupí králi.
Co říkáte – jestlipak se
oni s Pravdou nepotkali?*

1952

Vrazi

Na tribuně vyvolení
muži stáli jako králi.
Hudby hrály. Pochod hrály
davům, jež se kolem braly.

Na tribuně pevně stáli
všemohoucí, slavní bozi.
„Deset tisíc roků žití,“
přáli zástupové mnozí.

A ti vševědoucí, velcí,
kteří stáli na tribuně,
za betonem shlíželi jak
slunko do té lidské tůně.

A tak přešly jásaající
proudy mužů, žen a dětí,
přešly také dny a týdny,
čas jak divé koně letí.

Sešli se zas bozi s lidem
přesně do roka a do dne.
Avšak slyšte, jakou hrůzou
stíženo je hnízdo rodné.

Neb prý znenadání, kradí,
vplížili se za zed' vrazi,
a tak letos na tribuně
z věčných bohů jeden schází.

Nahradil ho jiný. Zase
v plné kráse stojí bozi.
„Deset tisíc roků žití“,
přejí zástupové mnozí.

Tak to chodí každým rokem.
Ti, co chtěli bydlit v ráji,
králi, kterým věčnost přáli,
nečekaně umírají.

Jaký je to vrah, jenž dýku
lstivě králům do zad vráží?
Je to fantom? Stín? Či přelud?
Zdvojnásobte počet stráží!

A už zase za betonem
stojí noví slavní bozi,
pod nimi se mlčky berou
s děsem zástupové mnozí.

Neboť právě uviděli
-je to bdění nebo není?-
na tribuně kostry stojí,
které zuby v úsměv cení.

A v té chvíli seřazené
hlavy, které tvoří davy,
pochopily, že ti bozi
se tak mezi sebou dáví.

1956

Když

*Když mezi nás se vkrade Zlý,
když vplíží se a cesty rozdělí,*

*když zavede nás v země neznámé
a rozdělí tak srdce tvé i mé,*

*když i vítr laskavý
na jeho pouti zastaví,*

*aby nepřenesl hlas
dálkou, která odcizuje nás,*

*tu věř, že každý stesk je dobře znám
Tomu, jenž všude bývá blízko nám.*

*I když jsou cesty hříchem zaváty,
v Něm doufej v setkání a návraty.*

In: Blahoslav 1959

Co nelze poručit

*Máš-li moci moc
la zručné katy na pomoc,
pak můžeš všechno poručit:*

*aby lid chtěl, co chceš ty
a ty pak, co chce lid.*

*Všechno můžeš poručit.
A kdo neposlechne, ten je prokletý.*

*Všechno můžeš poručit:
aby plavá hlava byla černá a černá zase plavá,
aby při pochodu zvučně skandovaly "sláva",
aby bratr bratru vrazil dýku do břicha,
aby jej ztýral, dřív než dodýchá,
aby se na tvé slovo válel v blátě,
aby tě vychvaloval vrchovatě.*

*Všechno můžeš poručit:
aby letky psaly tvoje jméno po obloze,
aby země složila ti zlato k noze,
aby moudří byli odsouzeni od chytráků
a pak rychle umírali v koncentráku,
aby sladce čpěla krematoria,
aby byl směšný příběh z hory Mória.*

*Všechno můžeš poručit:
aby tebou začínala historie,
abys měl všechno, co se vydobyje,
aby tě lidé měli za boha,
aby ti sloužila i obloha,
aby kříže měly jinou podobu,
aby hrůza trvala až do hrobu.*

Všechno můžeš poručit.
A pak se dívat zpovzdálí,
jak člověk pozře vlastní výkaly.

Když chceš,
do šatů pravdy obleče se lež.

Máš-li moci moc
a zručné katy na pomoc,
můžeš všechno poručit.

Je to úžasné! Je to úchvatné!
Jsi nejmocnější pán! Jsi nejslavnější král!
Všechno můžeš poručit.
Jen jedno ne! Jen jedno ne!

Aby tě někdo doopravdy miloval.

1960

Přechod Rudým mořem

Řekla mi o tom Pollyana.
A je to pravda!
Jednou zrána
zahlédl náš chlapec v pouličním zmatku
maminku.
Plný odhodlání
se pustil za ní
přes největší křižovatku.

S obou stran zahřměl příboj smrti:
auto,
traktor,
tramvaj,
motocykl.
V tom někdo pohnul rukou
a blikl.
Červená!
Stát!
Vlny už chlapce nerozdrť.
Utíkej! A honem!

Ohnivé světlo pomohlo nevědoucímu smělci.

Tak kdysi prošli Izraelci
Rudým mořem,
pronásledováni faraonem.

Konečně je v zaslíbené zemi.
V mamčině náruči.
Bázní a štěstím němý.

In: Blahoslav 1962

Navzdory 1

Vysklené oko
Sliznice poleptaná dary civilizace
V ústech sladká chuť vlastní krve
Bubínek něžně protřžený odborníkem
Ruce vylepšené mezi železnými dveřmi
Nohy zesílené otokem
Pohlaví vystřižené
Srdce chráněné před puknutím obručí strachu

A navzdory tomu
chce vidět
cítiť
chutnat
slyšet
hmatat
jít
milovat
a doufat

Toto navzdory v člověku
je nepochopitelné
jako Bůh

Navzdory 2

Rozsochatý strom
s korunou v oblacích

Na první větev
lze dosáhnout s ramenou přítele

Po haluzích to jde líp
Rozhled se zvětšuje
Lidé se zmenšují

A tam nejvíc nahoře
visí na konopných nitích
a hlavou maličko nakřivo
plody života

Co chvíli dozraje nový

A navzdory tomu
čeká dole dychtivý zástup
prodchnutý velikou myšlenkou:
Šplhat

Toto navzdory
je nepochopitelné
jako ďábel

In: Blahoslav 1971

To všechno dovolím

Dovolím

aby výsosti byly zpustošeny
a svatyně zpusťly
a byly poskvřněny

protože tam už nechodíte
naslouchat volání
které rozechvívá podzemní jezera
a něžně i vášnivě k následování zve

už nechodíte
ke stolu pro chléb a víno
k té královské hostině
na níž se tolik hostů nasytilo
a přece ničeho neubýlo

ale přicházíte jenom lelkovat
zpovzdálí přihlížet
zachovat folklór pověr a zvyků
udržet pro všechny případy
spojení se starou firmou
Otec a syn
která má ještě jakýsi zvuk
i když váš export import ustal

Přicházíte
srdce pod neprůstřelnými vestami
abyste zjistili zdali ještě dýchám
abyste mi posvětili zapalovačem na zorničky
jako vysílenému řečníku v Hyde parku

Dovolím

aby mé domy byly oloupeny o čest
a přestavěny
a rozbořeny
protože je lhostejně míjíte
a kladete tak dynamit pod jejich práh
a chladnokrevně je bombardujete netečností

Dovolím

aby z domů chrámů a katedrál
z těch prostranných a vznosných
které zvedaly oči i srdce vzhůru
vznikla muzea
a v nich
antické sochy s dokonalými těly
pozlacené kočáry plné dráždivých tajemství
zbraně po zdech a ve vitrínách
stejnokroje
loutky
fetišé
kuriozity

nebo aby z nich byly
koncertní síně:
Smetana Valdauf Hudeček Linha singers
výstavní síně:
obrazy, domácí zvířectvo, pornofotografie, motýli
obřadní síně:
dojemná vítání do života, začátky nových cest,
beznadějná loučení.

Dovolím

aby se pod vysokými klenbami
hrál stolní tenis, košíková, odbíjená,
aby půvabné ženy cvičily se stuhami, obručemi a míči,
a obézní ztráceli nadváhu

Dovolím

aby se zchudlé venkovské kostely a ztichlé modlitebny
změnily v rekreační střediska,
v motely
v restaurace U všech rohatých
U Balsazara
s původními kalichy v inventáři,
v klubovny
garáže,
požární zbrojnice,
lidové hvězdárny
skladiště:
cement cihly pohonné hmoty,
bazary
sauny
kina.

A dovolím také

aby mé příbytky byly zpustošeny,
aby se stropy propadly
a omítky opadaly,
aby na střechách vyrostly keře,
a okna oslepla
aby zdi byly popsány sprostotami,
aby tu party pálily ostění a opékaly vuřty,

aby mé odrané svatyně
vyhodili do povětří,
protože budou překážet novým sídlištím
a komunikacím,
takže nakonec nezůstane kámen na kameni.

To všechno dovolím

protože můj chrám
převyšující svou krásou všechno,
co kdy bylo za krásné považováno,
je nezničitelný.
Ten chrám jsem já
Svatý Svatý Svatý
a dveře jsou stále otevřeny
nejnepatrnějším bratrům mého syna,
i těm kdo jim milosrdenství prokázali.

1976

Kleč

Vysoké stromy pokleky
aby se dostaly výš
vzdaly se zteče
Leč
ani nemůžeme jinak
než vkleče

In: Blahoslav 1988

Otázka

V Bílé čtvrti jednoho města
vykřikla na mě z chodníku
před villou Vlasta
otázka psaná křídou

MARTINE ONDRO
HONZO KDE STE?

A já jsem nevěděl
opravdu ne
Mohl jsem nanejvýš připsat
další jména křídou

Věřím však
že ti co si smluvili
schůzku
v Bílé čtvrti u villy
jednou jistojistě přijdou

In: Blahoslav 1995

Předsíň

Pět postelí
pět stolků
pět skříní
jedna židle

Předsíň slunečného pokoje

Plyšové ticho
občas je protrhává
šeptání z minulosti

Lidko měla bys dát kravám
Mikuláš ztratil plášť
Pořád mně nenesou smaženého králíka
Bojím se bojím
V hodině smrti naší

Plyšové ticho

A dveře do slunečného pokoje
se pozvolna otevírají

Blahoslav 1999

V přeplněném trolejbusu

Šírání

V přeplněném trolejbusu
četné BLESKY

Nic však není ozářeno
Nikdo nehoří

Blahoslav 2005

Ten kostel

*Ten kostel býval
o nedělích a svátcích plný*

*A pak se sem vplížila
pandemie lhostejnosti*

*Přemnoží se nakazili a umřeli
Těch pár přeživších
se cítilo ve velkém prostoru trapně*

*Kostel osiřel
Sběratelé kuriozit
si z něho odnesli nejprve zvon*

*Pak píšely varhan
a postupně všechen inventář*

*Zbyla tu jen krásná
nezcizitelná akustika*

*Vzdělanci města usoudili
že by se z kostela
mohla stát koncertní síň*

*Vyhlásili sbírku
Naděncům se podařilo kostel zachránit*

*Ke slavnostnímu koncertu
pozvali klavíristu zvučného jména*

*Avšak v noci před vystoupením
kdosi vylomil dveře*

*Klavír zdemoloval
a vybílené stěny pomaloval zalomenými kříži*

*V čele pak zanechal nápis
CIKÁNI ŽIDI A KŘEŠTANI DO PLYNU*

Co je člověk ?

Rodné číslo	38 08 06/575
Občanský průkaz	10307666
Telefon	577 255 438
Mobil	737 135 695
Směrovací číslo	760 05
Číslo popisné	3894
Výška	178
Váha	81

Co je člověk?

Množina čísel

*Co je člověk
že na něho pamatuješ
syn člověka
že se ho ujímáš?*

*Jen maličko jsi ho omezil
že není roven Bohu
korunuješ ho slávou a důstojností*

Žalm osmý

překlady

Je válka

Někdo oněmělý si poznamenává hesla:

*Člověk má hlavu, nejinteligentnější na naší zemi.
S její pomocí se lidé navzájem ničí.
Hlava to dokáže. Tak je inteligentní.
Hlava tomu napomáhá. Tak je hloupá.*

*Lidé jsou tolik důvtipní, a přece se nestávají důvtipnými.
Mají rozum, a přece nejsou rozumní.
Mají prozíravost, a přece se nestávají prozíravými.
Člověk, to není pouze hlava.
V tom, ano – v tom to musí být.*

*Není inteligence jako intelligence.
Zkoumavý rozum neznamená uvážlivou bystrost.
Prozíravost není vychytralost.
Kriminální chytráctví neznamená moudrost.
Chytrák vidí v prozíravém hlupáka.
Moudrost je považována za projev stáří.
A lidé nechtějí být pokládáni za staré.*

*Existuje moudrost bez porozumivé dobroty?
Jen ve spojení s ní je tím, čím je.
Kdyby byla od přírody nadána i mocí –
mohli bychom se méně bát.
Ve válce je však zbavena moci, ve štábním stanu není trpěna.
Je obětí ještě dřív, než padne první výstřel.
Pryč s ní, do vyhnanství!*

*Když je všechno zpustošeno a všichni jsou na dně –
kdo má pak pomoci?
Brilantní hlavy, které odjakživa zkoušejí,
co by mohlo být uskutečnitelné,
a čerta se starají, co z toho bude?
Uskutečnit se dá mnohé. A co když z toho ten čert vyskočí?
Vychytralost? Ta si hledí jen toho, co se dá uchvátit.*

*Nejde-li to už dál, volá se na pomoc moudrost.
Teď zachraň to, co se zachránit dá!*

Kdy to dojde tak daleko?

*Joachim D a c h s e l,
přel. Zdeněk Svoboda*

Ať se tvá duše občas zaskvěje

*Ať se tvá duše
občas zaskvěje
ve slavnostním rouchu
naděje*

*ať je tvé břímě
občas lehčí
a tvůj krok plavný
jako při tanci*

ať ti ze dna duše
stoupá občas píseň
aby pozdravila život
tak jako kos zdraví jitro

ať nebe
občas
překročí
tvůj práh

S. Vaegele,
přel. Zdeněk Svoboda

Andělé

Nejsou to vždycky jen muži s křídly
– andělé –
někdy jsou staří a strašlivě mdlí,
možná tvůj soused, jenž za stěnou dlí
– anděl –
Nenosí meč, ani bělostný šat
– anděl –
a chodí tiše, a nemusí rvát,
přináší chleba těm, kdo mají hlad
– anděl –
Možná ti někdo svou ruku podal,
a v noci slyšel, když jsi ho volal
– anděl –
nemocným potravu připravoval
– anděl –
Stojí ti v cestě a říká ti: ne!

obrovský, jako by byl z kamene
– anděl –
Nejsou to vždycky jen muži s křídly
– andělé –

Rudolf Otto Wiemer
přel. Zdeněk Svoboda

Anděl v tobě

Anděl v tobě

raduje se z tvého
světla

pláče nad tvou temnotou

Z jeho křídel šumí
milostná slova
básně laskání

Střeží
tvou cestu

Vykroč
andělským směrem

Rose Ausländerová
přel. Zdeněk Svoboda

Vánoční rozjímání

- Co pro vás znamená poselství Vánoc?

Odpovím malou oklikou. V Novém zákoně, v Matoušově evangeliu v 25. kapitole je mohutný prorocký obraz konečného Posledního soudu, který inspiroval spoustu umělců. Tam se hovoří o tom, že jednou přijde Syn člověka – Ježíš tím myslí tedy sebe sama – v slávě přijde a rozdělí lidi na spravedlivé a nespravedlivé. Ty spravedlivé postaví po své pravici, nespravedlivé po své levici a těm po pravici dá své království a řekne jim: **Dali jste mi najíst, napít, přijali jste mě jako hosta, oblékli jste mě, navštívili jste mě, když jsem byl v nemoci a ve vězení. A na jejich udivenou otázku, kdy to bylo, řekne: Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili.** Tato věta souvisí s vánočními svátky. Vánoce nejsou největší svátky v roce, ačkoliv mnoho lidí si to bezpochyby myslí. Víte, že jsou tři hlavní svátky: Vánoce, Velikonoce, Svatodušní svátky, a to centrální místo mají Velikonoce. To, že Vánoce jsou pro lidi tak přitažlivé, souvisí s tím, že jsou obestřeny jakoby tajemstvím, určitou atmosférou, lidé jsou podmaněni city a vzpomínkami.

Ale význam Vánoc je jinde než v kouzlu rodinného stolování, rodinné pohody a v kouzlu jednorocní návštěvy kostela. Tyto svátky nesou určitou důležitou, podstatnou zvěst: že do tohoto světa vstoupil Bůh v lidské podobě, v podobě malého dítěte. A tím nastalo v dějinách něco významného. Svět už není od té chvíle takový, jaký byl dřív. Smysl této události, tedy narození Ježíše Krista, objasňují nebeské zástupy takovým chvalozpěvem, který je obecně známý a který zní v novém ekumenickém překladu takto: **Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi. Bůh v nich má zalíbení.** (Tedy z Lukášova evangelia, z 2. kapitoly.)

Obvykle se na první část tohoto chvalozpěvu, tohoto chóru – tedy na ono **Sláva na výsostech Bohu** – zapomíná a zůstává část druhá, která je poněkud přeznačena. Interpretuje se **na zemi pokoj lidem dobré vůle**. Ačkoliv v původním textu vlastně je: **na zemi pokoj, lidem dobrá vůle**. Tato věta, toto poselství nám říká, že bez Boží slávy to na tomto světě nejde, že to je to první. A s tím souvisí to druhé –

a to je ten pokoj shůry. Není tedy ten pokoj něco, co je projevem nebo výsledkem našeho snažení, je to obdarování. Dostáváme tento dar pokoje a máme jej přijmout.

Ježíš se narodil jako každý jiný člověk, ale v бедných podmínkách. On není hračkou, se kterou si pár dní ke konci roku pohrajeme, ale on se ztotožnil s těmi nejpotřebnějšími na světě. S těmi, kteří potřebují naléhavě pomoc. A to velice dobře pochopili naši předkové, kteří stavěli tzv. betlémy, ve kterých lidé, nazývaní takovým pěkným zvláštním slovem „daráci“, spěchají do chléva s dary. A tady jsme u té věty z Matoušova evangelia: **Cokoli jste učinili jednomu z mých nepatrných bratří, mně jste učinili.**

Poselství Vánoc má široký dosah. V první řadě jde o tu chválu, slávu Boží, ale na druhé straně jde o dosah sociální, který překračuje rámec rodiny. Tedy smyslem Vánoc je to, že člověk byl nezaslouženě obdarován shůry a je tím tak přemožen, že chce jako odpověď na to obdarovat druhé. Myslím, že o Vánocích dostávají dary všichni lidé, nejenom ti, co jsou hodní, anebo děti, co jsou hodné, ale dostávají dary všichni, a tak je to správné.

- Taký se Vánocům často říká svátky lásky. Vy už jste to trochu nakoušl. Má se dávat, nebo brát?

No obojí, samozřejmě. Člověk musí nejprve lásku přijmout shůry a pak ji teprve může rozdávat dál. Myslím, že oba dva máme na mysli tedy tu obětavou lásku, tu která slouží druhému, která myslí na to dobré pro toho, kterého chce obdarovat.

- A též se Vánocům říká svátky naděje.

Je to asi takto: Vánoční svátky jsou velice úzce spjatý – i když si to lidé vůbec neuvědomují – se svátky velikonočními. Už o Vánocích cítíme takový náznak toho, právě v tom, že to dítě je pronásledováno, že je chudé, bezbranné. Už tam cítíme náznak toho, co teprve později přijde. A já se domnívám, že ten, kdo přichází na bohoslužby do kostela jenom o vánočních svátcích a neslyší potom už to další, tedy velikonoční a svatodušní poselství, tak je velice ochuzený a připadá mi to tak jako kdyby někdo pořád chodil do první třídy a pořád ji opakoval a nikdy se nedostal do těch dalších tříd, tedy by zůstal na takovém základním stupni svého lidství.

- Vy jste se musel narodit ve velmi zbožné rodině, když jste nakonec šel studovat na faráře...

Vůbec ne. Moji rodiče sice dbali na to, abych chodil do náboženství, ale atmosféra naší rodiny zdaleka nebyla atmosféra vpravdě křesťanská. Bylo to dáno různými okolnostmi, např. tím, že otec byl řídící učitel a začínal svoji práci po první světové válce, kdy byl určitý útek od náboženství, od křesťanství, ale to nebyla překážka tomu, abych se nakonec nedostal ke svému povolání.

- Jak jste tedy našel Boha?

To je otázka, kterou bych chtěl trošku obrátit. Nejde o to, že člověk najde Boha, ale o to, že Bůh najde člověka. A člověk se prostě dá najít. V tom je to podstatné, to důležité, co si křesťan uvědomuje: že on je to obrácený postup než v kterékoli jiné oblasti třeba lidského vědění nebo lidského zkoumání.

- Ten pocit, teď si mě Bůh našel, jak k tomu vůbec člověk dojde, jak si to uvědomuje, když k tomu není třeba od rodičů nějak veden anebo nechodí do náboženství?

Víra není něco, čemu se člověk může naučit. To je pouze určitý předstupeň k víře, to že chodí člověk do náboženství a do kostela jako dítě. Ale naučit se tomu nelze. To je něco, co člověk prožije buď někdy náhle (to nebývá myslím tak často), nebo povlovně. Náhle se to stává tak, že člověk je najednou zasažen jakoby bleskem a zjistí, že v jeho životě se něco podstatného změnilo a že směr jeho života se musí změnit. Ale jiný způsob je daleko častější: člověk uvěří postupně. A neustále si víc a víc uvědomuje, že je Bohem zasažen a veden. Že je něco, co si člověk sám neurčuje a k čemu se zcela sám nerozhoduje. Řekne k tomu samozřejmě svoje ano, ale není to něco co by vycházelo z jeho úplně vlastního rozhodnutí.

- Vrat' me se teď opět k Vánocům. Jak jste prožíval své Vánoce coby dítě a jak potom dál?

V dětství jsem myslím prožíval Vánoce asi jako všechny děti. Vánoce jsou prostě svátky pro malé děti plné zvláštní sváteční atmosféry, která působí velice silně na city, a když potom na to člověk vzpomíná, tak se mu vynořuje taková záře a pěkná rodinná pohoda.

Takové Vánoce, které jsou bezpochyby nádherné, odcházejí myslím spolu s dětstvím, protože často nejsou spojeny s tím vlastním vánočním poselstvím. Nebo jsou spojeny, ale děti to ještě tak plně nevnímají. V dospělosti je to potom jiné a já sám jsem potom prožíval Vánoce v takové široké rodině - nejenom v té úzké - v široké rodině církve jako farář. Už to nebyla jenom slavnost kolem stromečku, ale slavnost mezi lidmi, kteří jsou otevřeni k přijetí Slova, které se stalo tělem. Tak je to řečeno v Janově evangeliu a takovým zvláštním způsobem v Bibli je vyjádřeno poselství Vánoc. Slovo se stalo tělem. Lidé, kteří jsou otevřeni tomuto Slovu, potom společně chválí a slaví Boha a chtějí vyjít ze své uzavřenosti, ze své soběstřednosti a udělat také něco pro ty druhé lidi, pro ty potřebné, pro ty ostrčené v tomto světě. Čili nastává takový posun v tom slavení Vánoc, že člověk už nemyslí jenom na sebe, na ty své nejbližší, ale myslí na daleko širší společenství lidí.

A teď v důchodu důraz na poselství Vánoc, tedy na to evangeliijní poselství, zůstává, stejně jako na společenství církve - já si nedovedu představit Vánoce bez církve. Vánoční symboly, které provázejí tyto svátky, jako je stromek, svíce a jesličky, ustupují do pozadí, zůstávají v jakýchsi náznacích a já stále víc cítím takovou povrchnost komerčního zneužití těchto svátků a pokud je to možné, tak se všemu tomu bláznivému shonu před Vánoci a o Vánocích vyhýbám. Myslím si, že je mnohem důležitější než nákladný dárek napsat pěkný dopis rodině, přátelům, než poslat jenom takovou tuctovou pohlednici s prázdným přáním. A že je mnohem důležitější darovat třeba maličkost, o které člověk ví, že potěší, než vykoupit obchodní dům a domnívat se, že to je projev lásky.

- Ale moderní doba se všemi těmi kompjútry, internety, lety do vesmíru, vědeckými objevy, genetickým inženýrstvím a čím já vím ještě, přeje tato moderní doba ještě něčemu tak křehkému jako jsou Vánoce? Nezaniknou Vánoce?

No myslím, že nezaniknou, zcela určitě nezaniknou, ale k tomu, co jste teďka řekl, bych dodal, že i uprostřed toho všeho úžasného technického rozmachu, rozvoje vědy člověk přece jenom potřebuje mít takovou chvíli, kdy se zastaví, kdy se zamyslí, kdy získá takový odstup od toho všeho a podívá se z jiné strany na svůj život a v tom právě objeví určitou hloubku, bez které lidský život je prázdný.

- Mně se zdá, že zatím jsme o Vánocích hovořili příliš vážně, ale nemají Vánoce také veselejší stránku?

Myslím, že mají. Někdy je to trochu hořký humor, ale je to humor. Četl jsem jednou, že jednoho spisovatele ateisty se ptali, jak on jakožto ateista slaví Vánoce. On na to odpověděl: No, tak jako mnozí křesťané - bez Krista. A také jsem četl, že za panem farářem přišla jedna stará žena a řekla: Prosím vás, pane faráři, nebylo by možné ty Vánoce odložit na jinou dobu? Mně vždycky na Vánoce přijedou příbuzní, já musím pro ně vařit a je tolik ruchu a tolik zmatku, že se vůbec do kostela nedostanu. Tak kdybyste to mohl nějak zařídit, abychom měli potom ty Vánoce o něco později. No a obzvlášť mám rád, když lidé říkají, letos nebyly vůbec žádné pěkné Vánoce, nebyl sněh.

- Mně teď tak napadá, jestli Vánoce můžeme chápat i jako svátky přírody. Víme, že Ježíš myslel především na vykoupení lidí, ale neměl někde v koutku na mysli vše živé?

Jestliže dobře rozumíme Bibli, tak víme, že záchrana se týká celého stvoření a je to řečeno hned na začátku Bible, kde se mluví o tom, že člověk má spravovat tento svět, má být určitým šafářem, který nevykořisťuje svět, ale který jedná tak, aby mu neublížoval. Přes člověka má potom celé stvoření dojít k jakési spáse, má dojít k vykoupení, k záchraně. Týká se to tedy nejenom člověka, ale celého stvoření.. Příchod Kristův a jeho smrt a vzkříšení - řekl bych - má vesmírný dosah.

- Pane Svobodo, jak jste oslavil své sedmdesátiny?

Oslavil jsem je pochopitelně v církvi jako vždycky člověk, který věří, tak v první řadě myslí na církev. Myslím si, že to, čemu stará Jednota bratrská říkala sborovost, je nesmírně důležitá věc. Být uprostřed lidí, ke kterým mám osobní vztah. Samozřejmě spolu s nimi jsem prožíval velikou radost, protože jsem si uvědomil, že mnohé lidi mám rád, že jsem za ně vděčný, za jejich přátelství, za jejich blízkost a pocítil jsem, že také oni mají rádi mne a myslím, že nad to nic většího není.

- Já už jsem úvodem vzpomněl, že kromě své farářské profese jste též básníkem a překladatelem. Mohl byste přednést některé své verše?

Jednu docela krátkou báseň:

Poezie vánoc

*Poezie vánoc
Mnoho poezie vánoc
Příliš mnoho poezie vánoc
Takže jsme dokonale zapomněli
že promodralé lidské dítě
se položilo do rukou světa
studeného
jako kamenná
vlhká
podlaha chléva*

Vánoční rozjímání s jubilantem, farářem ČČSH Zdeňkem Svobodou, překladatelem a básníkem žijícím ve Zlíně, připravil Antonín Bajaja.

Víra nemá být věcí zvyku

- K čemu člověk v 21. století uprostřed Evropy potřebuje víru?

K tomu, aby byl opravdu člověkem. To znamená být svobodný a ve svobodě odpovědný. Pokud neexistuje tato provázanost, stáváme se hříčkou nálad a nejružnějších vlivů. Pro člověka je velmi charakteristickou vlastností tékání, neumíme se soustředit, usebrat, přepínáme svou pozornost jako televizní programy, chvilku se nám líbí to, pak zas ono a v konečném důsledku jsme rozpolceni a nenalézáme vnitřní klid a štěstí.

- Česká společnost patří podle statistiky k nejateističtějším zemím v Evropě. Čím to je?

Působily na nás mnohé okolnosti, které k tomu vedly. Jednak to byl velmi silný vliv církve, která v minulosti vystupovala značně autoritativně a byla ve spojení se státem, což bylo hodně nešťastné. Druhý důvod vidím v ještě nedávné cílené ateistické výchově. Avšak už předtím zde existovalo velké hnutí, kdy se lidé chtěli naprosto vymanit z jakéhokoli církevního společenství v domnění, že budou-li se rozhodovat sami, budou naprosto svobodní a nemusí mít obavy z nikoho nad sebou. Souviselo to i s francouzskou revolucí a s jinými proudy evropského myšlení.

Dnes mnoho lidí vyznává to, co Tomáš Halík trefně nazývá „nacismus“ ve smyslu, že existuje něco nad námi. Neboli věří svým způsobem, ale nechťejí mít s církví nic společného. To se však poněkud vylučuje, protože kdo hledá Boha, hledá společenství, víra musí mít konkrétní obrysy. A navíc tato neutralita je plytká, pokud se vyhýbáme otázce po poslední spravedlnosti a pravdě.

Pamatuji si z dětství, že lidé považovali za naprosto samozřejmé patřit k církvi a dodržovat příslušné obřady. Zvláštní však bylo, že na toto téma nehovořili, všichni se tomu jakoby vyhýbali... Ovšem to má jedno velké riziko: pokud člověk nad otázkami víry nepřemýšlí, hrozí mu, že bude rozlišovat život na nedělní a všední, které však nemají mnoho společného. Tato zvykovost je problematická hlavně v tom, že přijde-li nějaký náraz zvenčí, pouhý zvyk najednou nestačí k tomu, abychom se s onou zátěžovou situací vyrovnali. Víra má být promyšlená, střízlivá a zároveň pevná, abychom chápali, komu věříme a proč. V těchto základních věcech nemůžeme být rozdvojeni, nelze se domnívat, že naše soukromí je tak soukromé, že nám do něj ani Bůh nemá co mluvit.

- V čem tkví aktuální odkaz tří velkých postav: sv. Cyrila, Metoděje a Jana Husa?

Cyril a Metoděj k nám přišli, aby zde zvěštovali evangelium. To bylo něco převratného. Museli vynaložit obrovské úsilí, aby jim lidé porozuměli. To je stálá výzva – udělat něco pro ty, kdo jsou i dnes v pozici pohanů. U Husa jde ještě navíc o zásadní postoj člověka, kte-

rý nemůže uhnout, je-li přesvědčen, že to, za čím stojí, souvisí s onou poslední pravdou, nebo chcete-li, s Kristem. Tím nám připomenul, že náš život má dosah na věčnost.

Faráře a básníka Zdeňka Svobody se ptala Helena Mráčková.

In: Okno do kraje - 22. 06. 2007

Co prospělo mé víře

Bratr farář Zdeněk Svoboda je mimo jiné znám svou vstřícností a otevřeností v ekumenických vztazích, díky níž má přátele napříč všemi křesťanskými denominacemi. Jedním z přátel je i Jiří Pejla, básník a hudebník, bývalý kurátor farního sboru Českobratrské církve evangelické ve Zlíně a člen pracovní skupiny připravující nový Evangelický zpěvník. S bratrem farářem Svobodou se sešel k rozhovoru u příležitosti jeho letošních 85. narozenin.

- Bratře faráři, odkud pocházíte a jaká byla vaše cesta k duchovní službě?

Narodil jsem se roku 1927 ve Slavkově, v malé vesničce v podhůří Bílých Karpat. Můj otec tam byl řídícím učitelem. Původně byl katolík, ale z církve po první světové válce vystoupil, jak to bylo tehdy u mnohých lidí časté. V pozdním věku se přihlásil do Církve československé. Také moje matka byla původně katolička a při mém křtu přestoupila do Církve československé. Protože ve vsi se jen tři rodiny hlásily k této církvi, jen krátký čas do školy dojížděl odněkud farář, který nás vyučoval náboženství. Já jsem pak jezdíval do Uherského Brodu do hodin náboženství ve škole nebo v bytě faráře Oskara Malého. Později mě vyučoval farář Rudolf Babula, který na mě velmi příkladně působil. Pro účast v odboji za druhé světové

války byl odsouzen k internaci v koncentračním táboře, kde zemřel. – Do gymnázia jsem chodil v Uherském Brodě. Když mně bylo 18 let, naše rodina se přestěhovala do Brna, kde jsem v roce 1946 maturoval a začal jsem studovat na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity obory čeština a filosofie. Tehdy mě svým myšlením ovlivnili profesori Robert Konečný a Arnošt Inocenc Bláha. V té době jsem se dostal do kontaktu s Akademickým klubem Tábor, který byl součástí Církve československé. Jeho členové mě pozvali na své schůzky, které jsem navštěvoval častěji než bohoslužby, a cítil jsem se tam v přátelském prostředí dobře. Posílilo mě ve víře.

- Co přispělo k vašemu rozhodnutí opustit Filosofickou fakultu v Brně a začít studovat teologii?

Po únoru roku 1948 jsem cítil nesnesitelnost zla, které se šířilo ve společnosti. Bylo to znát i na fakultě, kde docházelo k prověrkám, k pronásledování profesorů i studentů. Tehdy u nás v bytě bydlel můj mladší kolega, se kterým jsem si dobře rozuměl. Jmenoval se Milan Salajka, pozdější děkan naší fakulty. Společně jsme problémy ve státě prohovořovali a hledali správnou cestu. Obstarali jsme si Bibli a žasli jsme, jak je aktuální. Nakonec jsme se rozhodli, že půjdeme do Prahy studovat teologickou fakultu. Informace jsme měli od našeho mladého faráře Adolfa Mádra. Když se teď na tu dobu rozpomínám, jsem velmi vděčný Bohu, že mě takto vedl.

- Na kterých místech jste působil?

V roce 1951 jsem v Brně přijal kněžské svěcení a sloužil jsem v celé řadě náboženských obcí. Začínal jsem ve Kdyni na jihu Čech, pak jsem byl v Hrušovanech u Brna, v Počátkách, v Brně-Černovicích, v Brně na Botanické ulici, ve Střelcích u Brna, v Brně-Židenicích, v Tišnově, v Moravské Třebové, v Nové Pace, v Kyjově a odtud jsem šel do důchodu. Všude jsem se setkal se vstřícností.

- Kde jste se seznámil se svou manželkou Jarmilou, která byla také farářkou ČČSH a překladatelkou?

Poznal jsem ji jako studentku teologie v Praze. Byla také z Brna a bydlela nedaleko nás. Téměř padesát let manželství s ní byl největší dar, který jsem v životě dostal.

- Co vás přivedlo k literatuře a poezii?

Od dětství jsem velice rád četl. Když jsem potom dospíval, tak jsem pořád víc vnímal krásnou literaturu a velmi silně mě ovlivnily básně Jiřího Wolкера. Tak silně, že jsem si jich mnoho opsal na psacím stroji, protože tenkrát nebyly k dostání. Opisy těch básní jsem si dal svázat, takže mám památku na tu dobu. Z těch dalších autorů, kteří mě ovlivnili, to byl například František Hrubín, Jaroslav Seifert, František Halas, Konstantin Biebl, Jan Skácel, Vladimír Holan. Velmi mě oslovily Zpěvy staré Číny v překladu Bohumila Mathesia a silně na mě zapůsobil Jiří Orten. Jistě jich bylo víc, než jsem teď jmenoval.

- Kdy jste se odhodlal něco sám napsat?

Měl jsem stále takovou touhu. Už v dětství jsem psal texty, které byly spíše jenom vystižením určité nálady. První kratičkou prózu mně otiskly Moravské noviny, což pro mě bylo úžasně povzbuzující a potěšující. Bylo to v roce 1943, když mně bylo šestnáct let. Pak jsem se pokoušel dál psát do těchto novin, ale i do jiných. Objevil jsem také, že mám příbuzného redaktorem jedné novin v Ostravě, a tak i tam jsem mu něco posílal. Snažil jsem se pořád víc a víc psát nejen prózu, ale i básně.

- Kdy vám vyšla první sbírka básní?

Vyšla, a to je zvláštní, v němčině. Vydalo ji Evangelické nakladatelství v Berlíně, přeložil ji Joachim Dachsel, německý autor, a jmenuje se Gelandet am verlassenen Ufer, česky Přistála na pustém břehu. Bylo to v roce 1988. Potom následovalo několik málo dalších knih. Například Nezaklepávejte mě slova v roce 1995, Stesky a rozbřesky v roce 2008. Věnoval jsem se také překladům. Společně s manželkou jsme přeložili verše vynikajícího švýcarského autora Kurta Martiho, které vyšly v roce 2001 s názvem Něha a bolest. Druhý takový překlad vyšel pod názvem Několika pěšinami v roce 2010 a i na tom spolupracovala moje manželka a autorem byl německý básník Joachim Dachsel. Když jsem byl na vojně v Bratislavě v letech 1953-54, poznal jsem tam faráře Reformované církve Daniela Kostsánszkého. On mě upozornil na skvělé maďarské básníky, z jejichž

tvorby jsme spolu přeložili asi sto básní, které vyšly mnohem později, až v roce 2005 s názvem Na voze Eliášově.

- Další oblast, které jste se věnoval, byla tvorba písňových textů. Jak jste se k tomu dostal?

V naší ulici v Brně bydlel také hudební skladatel Ladislav Kozderka, redaktor Československého rozhlasu v Brně. Seznámili jsme se, a když se dověděl, že píšu básně, požádal mě o nějaké texty, které by mohla zpívat jeho dcera Ladka; bylo jí tehdy asi čtrnáct let a později se z ní stala velmi známá herečka a výborná zpěvačka. Pro ni jsem napsal několik textů.

- Některé z vašich písňových textů známe z církevních zpěvníků. Jako mládežníci jsme často zpívali „Proč zvykli jsme si snadno žít“. Ve zpěvnících najdeme například píseň „Dej nám moudrost, odvahu“, kterou jste přeložil s Dagmar Hájkovou, nebo píseň „Pane, dej, ať nás nic už nerozdvojí“, kterou jste přeložil společně se svou paní. Málokdo ale ví, že vaše písně se objevily i v rozhlase a na gramofonových deskách. Které to byly?

Ano, „Písnička o rýmě“ s hudbou Ladislava Kozderky a „Přichází doba tajných přání“ s hudbou Luboše Svobody.

- V životě jste se také setkal s řadou významných osobností. Které z nich na vás měly největší vliv?

Tak především musím jmenovat spisovatele Jaroslava Foglara. Jeho knihy na mě v mládí velice silně působily. On dobře rozuměl duši mladého člověka. Jeho knihy, které dodnes všechny mám, jsem několikrát přečetl a toužil jsem, abych se s autorem setkal. Napsal jsem mu dopis, to bylo ještě za války, a on mně odpověděl. Když jsem pak studoval v Praze a vyřizoval něco na úřadě ohledně autorských práv, zaslechl jsem najednou, jak tam někdo říká: „Pane Foglare“. Tak jsme se poprvé setkali. Já jsem ho oslovil a on mě pozval, abych se u něho zastavil na rozhovor. Vzpomněl si na mne. Byl jsem překvapený. Několikrát jsme spolu mluvili a byl jsem velmi potěšen, že jsem ho mohl osobně poznat.

- Myslím, že jste se Jaroslavem Foglarem dal inspirovat také v tom, že jste se vždy rád věnoval dětem a mládeži. Dokonce jste vedl tábory pro děti.

Ano, bylo to v letech 1966-1970, v období Pražského jara. Vedli jsme je společně s farářem Radkem Hobzou. Malí táborníci se seznamovali s biblickými příběhy formou napínavých úkolů a dobrodružných her.

- Jaké byly další osobnosti, které vás ovlivnily?

Takovou výraznou osobností, se kterou jsem mohl víckrát mluvit, byla spisovatelka Leontýna Mašínová, která bydlela v Lázních Bělohradě. S ní jsem často vedl rozhovory o literatuře a o víře. Byla členkou Jednoty bratrské. Byla to milá paní, které jsem si velmi vážil pro její rozhled a pro její životní postoj. Byl jsem také účasten jejího pohřbu. Poznal jsem ji, když už měla vysoký věk.

Z dalších autorů, které jsem poznal, to byl například Jaromír John, vlastním jménem Bohumil Markalous, kterému jsem napsal odezvu na jednu jeho knihu a on byl tak otevřený, že mě pozval, když byl v Brně, do nějaké kavárny k rozhovoru. Když jsme se potom večer rozcházeli, tak mi při rozloučení řekl: „Tady v Brně žije jeden filosof, který by vás mohl zajímat, a bylo by dobře, kdybyste našel k němu cestu.“ Ten filosof se jmenoval Josef Šafařík. Bydlel blízko naší ulice. Tak jsem tam skutečně zašel a bylo tomu tak, že to byl člověk velmi otevřený, který se mně věnoval, ačkoliv já jsem byl začínající farář. Mnoho hodin jsme spolu prohodili o různých problémech, se kterými jsme se v životě mohli setkat.

Ještě bych měl jmenovat dva autory ze zahraničí. Jednoho jsem již vzpomněl. Byl to Joachim Dachselt, ke kterému mě poutalo dlouholeté přátelství a i vzájemná služba v tom smyslu, že my jsme, já a moje manželka, překládali jeho básně a prózy a on zase překládal mé texty, které pak vycházely v Německu. To byl opravdu blízký přítel, kterého jsem si velmi vážil.

A druhý autor, který mě ovlivnil a kterého jsem osobně poznal, byl Kurt Marti, farář Reformované církve. Poprvé jsem se s ním setkal v Praze, když tam byl na návštěvě, a potom asi dvakrát nebo třikrát

jsme se viděli ve Švýcarsku v Bernu. Jeho tvorba mě velmi ovlivnila i jeho způsob myšlení a pohled na svět mně pomohl a prospěl mému rozhledu po tomto světě a také mé víře.

- Děkuji vám za rozhovor a přeji vám do dalších let pevné zdraví a dostatek sil pro tvůrčí psaní.

hu mor ky

Francouzskému abbému se zpovídala jedna ne už mladá dáma, že se dlouho pozorovala v zrcadle. A jako další hřích uvedla, že se jí zdálo, že je krásná. „Je to moc velké provinění?“ Abbé se na ni zamyšleně podíval a pak rozhodl: „Ne, omyl není hřích.“

* * *

Kdesi se dohadovali starší, jestli se při povodni mohou v neděli konat záchranné práce. Někteří byli pro, někteří proti. Farář poukázal na to, že také Ježíš přece v sobotu uzdravoval. A jeden starší na to řekl: „Bratře faráři, už jsem se chtěl dříve zeptat: Nebyl Pán Ježíš v některých věcech trochu liberálnější?“

* * *

Kazatel Spurgeon měl zvyk, že ve shromážděních dal kolovat svůj klobouk, do kterého lidé vkládali sbírku. Ať byla sbírka velká či malá, Spurgeon vždycky děkoval Bohu. Jednou se vrátil klobouk prázdný a všichni čekali na reakci. Spurgeon, když uviděl klobouk, se modlil takto: „Děkuji ti, Pane, že mi tato společnost vrátila aspoň klobouk.“

* * *

Na vlajkové lodi uprostřed širého moře stanoví námořní kadet pomocí sextantu polohu a hlásí ji admirálovi. Ten náhle zvažní, smekne a začne se modlit.

„Pane admirále,“ žasne mladý muž, „to je u námořnictva zvykem modlit se při určení polohy lodí?“

„Přehlédli jste,“ říká admirál zvolna, „že podle vašich výpočtů se nalézáme právě v katedrále Notre-Dame.“

* * *

Farář otevře noviny a čte v nich oznámení o své smrti. Polekaně telefonuje svému biskupovi, aby jej uklidnil. Biskup odpovídá: „Samozřejmě, že jsem četl noviny. Ale ještě mi, prosím, řekněte, odkud voláte?“

* * *

Katechetka se namáhá vysvětlit dětem, co je to pokušení. Obrátí se na jednoho chlapečka s otázkou: „Řekni, Kájo, tys nebyl nikdy v pokušení vytáhnout peníze z pokladničky jehlicí?“ Chlapec odpoví: „Ještě ne, prosím, ale ta myšlenka není špatná.“

Hřbitovy v Benátkách leží na ostrově uprostřed laguny. Pohřební průvody jsou dopravovány k místům posledního odpočinku černými gondolami. V jedné farnosti se ptá vdovec faráře: „Nemám dost peněz na pohřeb své ženy. Jak vypadá pohřeb čtvrté třídy?“ – „No,“ zní odpověď, „rakev je na gondole a členové rodiny plavou za ní.“

* * *

V Alabamě dlouho nepršelo. Plantáže byly ohroženy suchem. Farář svolal farmáře z daleka široka k prosebným bohoslužbám. Věřící se před kostelem setkali s obchodníkem, který hlasitě nabízel své zboží: „Ukažte, že máte pevnou víru! Důvěřujte svým modlitbám! Kupte si pro zpáteční cestu deštníky!“

* * *

Jedna sestra farářka konala bohoslužby v sousední obci v době dovolené tamního faráře. Když přišla za stůl, s překvapením zjistila, že v první lavici sedí řada černě oblečených lidí. V týdnu se zřejmě konal v obci pohřeb a pozůstalí přišli, jak je zvykem, na vzpomínku. Sestře faráře však předtím nikdo nic neřekl. „Jak to teď udělám? Vždyť neznám jméno zesnulého? Jak to mám obejít?“ – to všechno jí probíhalo hlavou. Při první písni si všimla, že jeden z pozůstalých cosi píše na kousek papíru, který pak položil na stůl Páně. Sestra farářka si oddechla: „Uvědomili si, že jsem pohřeb nekonala a napsali mi jméno zesnulého.“ Sloužila klidně dál – a když došla k místu, kdy se vzpomíná na zesnulé, vzala papírek do ruky a s údivem četla: „Vzpomeňte, prosím, také na jeho bratra Františka.“

* * *

Nad portálem kostela v anglickém městě Chesire je napsáno: „Toto je dům Boží. Toto je brána nebeská.“ O něco níž je připevněno oznámení: „V zimních měsících jsou tyto dveře zamčeny.“

* * *

Do knihkupectví vstoupí žena: „Chtěla bych nějakou knížku pro nemocného.“

Prodavačka se ptá: „Máte na mysli něco náboženského?“

„Ne, už se mu vede líp.“

Jeden farář opravoval dřevěný plot a rozmáchle přibíjel kladivem hřebíky. Nedaleko něho stál malý chlapeček a upřeně ho pozoroval.

„Vidím“, řekl pan farář, „že se chceš přiučit, jak se opravuje plot.“

„To ne,“ odpověděl chlapeček, „ale jsem zvědavý, co vykřikne pan farář, když se udeří kladivem do prstu.“

* * *

Kaplan se ptá malého Alexandra: „Máš už pro postní dobu nějaké dobré předsevzetí?“

„Ano, nedám našemu psovi salám.“

* * *

Farář potká muže ze své obce, který tu a tam pije přes míru. „Měl jsem radost, že jste byl včera na nešporách.“

Muž mu udiveně odvětlí: „Tak já jsem byl ještě ke všemu také v kostele?“

* * *

Student teologie se po přednášce ptá: „Pane profesore, můžete mi, prosím, doporučit nějakou dobrou knihu o pokoře?“

„Ovšem – moji,“ zní odpověď.

* * *

Jednomu bratru se stalo něco hrozného. Usnul při probuzeneckém kázání.

* * *

Návštěvníci jednoho kostela v Bologni četli se zájmem dva nápis, připevněné pod sebou na dveřích. Na horním stálo: „Vstup, Bůh má pro tebe vždycky čas. A na druhém: „Úřední hodiny na faře pondělí, středa a pátek 18-19 hod.“

Vybráno z kalendářů Blahoslav 1969, 1978, 1980, 1982, 1984, 1985, 1986.

vzpomínání

Bratra faráře Zdeňka Svobodu jsem poznala, když „vojákoval“ v Bratislavě. Náš byt byl útočištěm klidu pro všechny bratry faráře, které komunistický vojenský vítr zahnal do našeho města. Můj manžel se znal s bratrem Svobodou již dříve a tak bratr farář mnohý „opuštěák“ strávil u nás. Přínosem bylo, podařilo-li se to uprostřed týdne a mohli jsme ho přivítat v naší malé skupince Jednoty mládeže ČČS(H). Bylo to pro nás velkou posilou. Bratr Svoboda se navíc u nás mohl setkat se svou manželkou, což zase bylo posilou pro něj. Byly to těžké doby, ale spojovala nás víra a naděje. Pán byl s námi.

Přeji bratru Zdeňkovi do dalších dnů Boží pomoc a ochranu.

Jiřina Pospíšilová – Bratislava

Mám-li vzpomínat na dobu, kdy do Nové Paky přišel bratr farář Zdeněk Svoboda, musím se vrátit až do roku 1968. Tehdy mi bylo devět let. Ten čas byl poznamenán politickým děním a já byla příliš malá, abych se zajímala o to, proč si bratr farář vybral právě novopacký sbor za místo své služby.

Nepamatuji si na první setkání s ním. Vlastně, ohlížím-li se dnes zpět, mám pocit, že on patřil do mého života vždycky. Byl tím, kdo mě v deseti letech křtil, poté připravoval k Večeři Páně i k biřmování. Když se po osmi letech se svojí rodinou stěhoval do Kyjova, vnímala jsem jeho odchod z Nové Paky jako zradu. Bylo mi sedmnáct let. V tomto věku člověk nerad opouští své ideály.

Ta doba, kdy jsem se s ním měla možnost často setkávat, byla požehnáním nejen pro mne, ale i pro každého člena novopackého sboru. Moudrost, láska, přátelství, humor. To vše patřilo k osobě našeho bratra faráře.

V době jeho působení sbor ožil. Díky uvolnění politické situace ve společnosti, mohl dokonce bratr farář chvíli vyučovat náboženství ve škole, která stojí naproti Husovu sboru. Dodnes mám schované sešity plné obrázků, které jsme při hodinách malovali, nebo vybarvovali pro doplnění citací a příběhů z Bible.

Veliký dar zaujmout, který bratr farář měl, přivedl do sboru i mnoho mladých. Ti se scházeli v páteční podvečer v Mládeži. Vzpomínám na ten čas, a jsem vděčna Bohu za chvíle, kdy jsem mohla vyrůstat vedle člověka, kterého jsem si zamilovala. Setkávání s ním nás všechny obohacovalo stejnou měrou.

Slavili jsme v Mládeži společně narozeniny, zpívali v kostele za doprovodu kytar křesťanské songy, učili se hrát divadelní představení a některá z nich, jako třeba „Za všechno může kočka, nebo „Milosrdný samaritán“, se nám nesmazatelně vryla do paměti. Pořádali jsme vánoční besídky i večírky, s dětmi lovili bobříky, četli Rychlé šípy... Rada starších tehdy kvůli mladým zasedala u pingpongového stolu. Ta doba je pro mě ve vzpomínkách protkána barevnými, veselými nitkami, na kterých jsou navlečené lesklé korálky her, písniček, výletů a veselých příhod.

Do Škodějova jsme jezdili autobusem a dokázali jsme ho obsadit do posledního místečka. Nevěříte? Věřte! Cestu jsme si zpříjemňovali zpěvem. Nejvíce oblíbená byla písnička „Na tý louce zelený“ u které bratr farář nahrazoval postupně jednotlivá slova ukazováním.

Nikdy, po odchodu Svobodových z Paky, už jsem nezažila plný autobus tolika směřících se lidí...

Je to už více jak čtyřicet let. Tehdy přišel do mého života člověk, který mi ukázal cestu po které jít.

On a jeho žena byli velikou duchovní oporou pro naši maminku, která byla v té době již vdovou.

Jsem mu vděčná za mnohé. V můj svatební den požehnal našemu manželskému svazku.

Vlastně přivedl do naší církve i mého muže, který pochází z jižní Moravy. Díky této „náhodě“ se nejméně jednou do roka setkáváme osobně ve Zlíně, kde nyní bratr farář žije.

Je pro celou naši rodinu tím příbuzným, kterého si člověk může vybrat sám – bratrem.

Marcela Kašparová – Nová Paka

Milý bratře faráři, je to již více jak 36 let, kdy jsem svoji maminku 10. ledna 1976, v sobotu zavezla do nemocnice. Mamince jsem řekla, že až všechno vyřídím, že se k ní ještě vrátím. Byla jsem ale velmi unavená a s omluvou jsem to odložila na neděli. Odpoledne jsem šla pěšky na návštěvu. Na bráně nemocnice jsem potkala svého bratra a ten mi řekl: Už tam nechod', máma v jedenáct hodin zemřela. Byl to pro mě velký šok. Navíc mi v pondělí na světnici pacientky řekli, že na mě maminka čekala. V noci jsem se pak dlouhou dobu probouzela a stále jsem si dávala za vinu, že jsem ji zklamala. Nemohla jsem se z toho dostat.

Jednou po biblické hodině jsem s Vámi zůstala sama a svěřila jsem se Vám se svým trápením. Vy jste mi to, bratře faráři, vymluvil a řekl jste mi, že mi to maminka dávno odpustila.

Velmi Vám za to, bratře faráři, děkuji.

Marie Šimíková z Kyjova – Nětčic

Nepamatuji se přesně, kdy přišel bratr Svoboda se svou paní do Kyjova. Mohlo to být počátkem osmdesátých let minulého století. Byli jsme tehdy oba podstatně mladší. Setkání s tímto vzdělaným a váženým člověkem ale mělo pro mne a můj další život obrovský význam.

V té době jsem naší církve zanedbával, bohoslužeb jsem se zúčastňoval málo, většinou pouze o Vánocích. V modlitbách jsem se obracel na našeho Pána a myslel jsem si, že to stačí. Necítil jsem potřebu narušovat své pohodlí. Ve volném čase jsem se věnoval své celoživotní zálibě, numismatice a sbírání starožitností. Jednoho dne večer někdo u našich dveří zazvonil. Muž, který tam byl, se mi představil jako duchovní naší náboženské obce. Zeptal se, jestli může dál. Souhlasil jsem s tím a z další debaty jsem poznal, že si rozumíme. Zrovna jsem měl na stole starou minci, morovou medaili. Německý text na ní jsem si přeložit dovedl, ale nerozuměl jsem vyobrazení. Bratr Svoboda mi vysvětlil, že se jedná o zobrazení putování Mojžíše s židovským

kmenem do Země zaslíbené. Cestou lidé onemocněli a lidé na tuto neznámou nemoc umírali. Mojžíš se obrátil na Hospodina a bylo mu přikázáno, aby zhotovil měděného hada na kříži. Když pak nemocný pohlédne na tohoto hada a pomodlí se, bude mu pomozeno. Symbol měděného hada na kříži pak byl ve středověku na medailích využíván jako ochranný amulet při morových nákazách.

Při tomto přátelském rozhovoru nad starými mincemi jsem byl bratrem Svobodou pozván k nedělní bohoslužbě. Od té doby, kromě období, kdy jsem byl nemocen, jsem nevynechal téměř žádnou bohoslužbu a jsem aktivním členem naší náboženské obce.

Bratra Zdeňka Svobody si velmi vážím a přeji mu k jeho narozeninám, i do dalších let hodně zdraví a tvůrčí energie.

Lubomír Barák – Kyjov

Bratr farář Zdeněk Svoboda,
věrný člen a tvůrčí duch kyjovské ekumény

Ozývám se k jeho 85. narozeninám i za ty členy Církve Českobratrské evangelické, kteří se s ním blíže poznali a někteří i spolupracovali a nepochybně na něj vděčně vzpomínají. Dobře se mi vtisklo první podání ruky při prvním setkání, a pohled, který říkal: Rád Vás poznávám. Stejný pocit, ba jistotu měl snad každý, kdo s ním měl co do činění. Za chvíli se ukázala jeho žena Jarmila, rovněž farářka, v ten první čas poněkud posmutnělá. Ale brzy se rozzářila i ona, a oba měli rádi lidi, zastavovali se s nimi a otvírali jim svůj dům i zahradu.

Kamkoliv vstoupili, všechno, třeba právě to ne zcela vydařené, se jakoby samo sebou posunulo aspoň maličko k lepšímu. Jenže samo sebou to nebylo. Oni pro to něco případného docela nenápadně učinili. To bylo snad první, čeho jsem si všimla a občas sobě i svým přátelům doporučila k vyzkoušení.

K ekuméně – v celém tehdejší spektru – tedy k protestantské, ale i přes její hranice, patřil bratr farář z podstaty své víry. Ale praktikoval toleranci jako podmínku soužití a rozhovoru, pro život církve a její jednotu v různosti nezbytného. Tak se může a má užitečně rozvinout kritický dialog. Bratr farář jej vítal. Zřejmě však bylo, co občas nahlas připomněl, že má svou husitskou církev rád. Ale tam, kde křesťané kteréhokoliv ražení uhýbali tlaku nevlastních, třeba totalitních nároků, neskrýval svou nelibost a lítost. Hlásil se přes hranice své církve k těm křesťanům, kteří hledali jednotu v pravdě. Rád jmenoval svou církev jako reformační, tak bylo orientováno jeho učení a kázání.

Bratr farář je obdařen sobě vlastním humorem, ale do našeho sborníku k 80. Výročí otevření modlitebny napsal krásnou větu, že jsme prožívali svá častá setkání jako radost, která převyšuje jakékoliv veselí světa. Tak tomu i bylo.

K tomu přispívala osobitě a promyšleně i jeho žena, sestra Jarmila. Oba měli smysl pro společenství modlitby, a já jsem viděla v praxi, jak vedou vážně a nenásilně k umění modlitby i takové, kteří mají zato, to že oni nemohou. Jeden i druhý s jednotlivci nebo třeba skupinou žen obsah modlitby probrali a pak i pro přednesení písemně připravili. Tak se na lednových aliančních večerech ozvaly i nové hlasy a prosby k obohacení všech.

Na vznik a několikaleté trvání a vystupování ekumenického pěveckého sboru, v němž měli manželé Svobodovi i někteří jejich přátelé své místo, rádi všichni jeho členové dodnes vzpomínají.

V práci s církví i pro církev Svobodovi nikdy nezapomínali, že křesťané nejsou povoláni jen k tomu, aby hájili své oplocené teritorium mezi lidmi, ale že církev se otevírá všem hledajícím, potřebným, obtíženým i po radosti evangelia třeba skrytě žíznícím. Bratr farář vyhledával také styčné plochy kulturní a náboženské oblasti a vítal vzájemné obohacení. Je dosud básník, překladatel textů písní a seznamuje českou církev s duchovní tvorbou německých i maďarských přátel.

Děti, a umění s nimi pracovat bylo srdci obou manželů blízké. Bratr farář nezapřel bývalého skauta, moje ještě malé děti jednou rozumovaly, že pan farář Svoboda by byl určitě Mirek Dušín.

Mohu vzpomenout jen několika momentů ze života bratra faráře, ale již jen jeden. Stalo se, že romská rodina Polákových se obrátila na bratra faráře, zda by mohl pohřbít zemřelého otce rodiny, pana Štefana Poláka. On svolil bez váhání, s rodinou se Svobodovi znali. – Šla jsem také na pohřeb. Před obřadní síní krásně hrála romská kapela, uvnitř bylo docela plno, všichni účastníci v černém, služba udržovala klid poklepaním tyče na rameno rušitele, atmosféra očekávání. Pan farář zvolil stručný text smutečního kázání z proroctví Malachiášova: „Miluji vás“, praví Hospodin.“ Nerozvíjel souvislosti textu ve prospěch jasnosti jediného poselství. Totiž o dokonalé lásce Boží ke každému člověku, kterého stvořil, každého národa, každého potřebného, každého třeba ztraceného. „On miluje Čechy, on miluje Romy“, on miluje děti, a tak dále, a nakonec: „On miloval zemřelého pana Poláka“, „On volá a zve všechny k sobě, u něho je pro všechny místo nyní i na věčnosti.“ Tak znělo evangelium toho dne v obřadní síni a pak ještě i nad hrobem, kde jsme stanuli za téměř přívalového deště, a kdo uměl, připojil se k modlitbě Páně i vyznání víry. Zahrála romská dechovka, muzikanti vylili vodu z trubek a za mírnějšího deště jsme se rozcházel. A já jsem v duchu viděla anděly v nebi, jak přizpěvují a spolu se radují z této chvíle. Za takové chvíle díky Pánu Bohu.

Dík také Vám, bratře faráři, za všechna dobrá slova, Vaše přátelství, lásku k církvi obecné i té, kterou jsme zvolili jako místo své pravidelné účasti. Děkujeme za dobrou naději a radost, kterou jste kolem sebe rozdával i v čas ztrát a nemoci. Jsme vděční za Vaši přítomnost mezi námi a přejeme Vám potěšení pod ochranou Nejvyššího každého dne až do dne posledního, kdy se naše poznání z částky promění ve spatření Boží tváře.

Vaši kyjovští přátelé, s nimi i já – Lydie C.

Dobronínským biřmovancům

Začátkem roku 1953 skupina biřmovanců v náboženské obci Dobronín rozeslala z podnětu svého faráře Františka Nepovíma do náboženských obcí v církvi dopis, v němž se tázala na místní podmínky práce s mládeží a na to, oč se opírá činnost náboženské obce. Na dopis odpověděl také tehdy šestadvacetiletý farář Zdeněk Svoboda. Otiskujeme jeho psaní Dobronínským biřmovancům jako svědectví o zdrojích víry a o myšlenkových postojích, kterými bratr farář obohacoval druhé po celý život.

Počátky, 13. února L.P. 1953

Milí Dobronínští biřmovanci,

přišel mi Váš dopis, ve kterém se ptáte na věci, které nejsou nijak lehké na zodpovězení. Tož – chcete vědět, co je posilou v práci náboženské obce. A na to bych Vám mohl říci jen stručnou větu: Je to Slovo Boží. Jistě, že o tom už víte a že možná chcete slyšet něco jiného, ale přece to znova opakuji: Slovo Boží. A kde jinde je hledat, než v té malé černé knize, která je tolika lidem zamčená a nedovedou v ní hledat. A chcete-li Vy prospět církvi, pak nejdříve se učte číst v bibli. A buďte hodně při tom trpěliví. Možná, že mnohé Vás na první pohled nebude zajímat, ale buďte na sebe přísní – přiznám se Vám, že jsem začínal také tak – a čtete každý den – a najednou, třeba za delší dobu, porozumíte všemu, co k nám Bůh mluví, zůstanete zaraženi nad těmi podivuhodnými skutky, které se s námi se všemi dějí. A potom budete nejbohatší lidé na světě, protože budete vědět všechno, co je třeba, aby člověk byl opravdu člověkem.

A je samozřejmé, že ten, kdo čte bibli, se umí také modlit. Neznám nic mocnějšího, než vědomí, že člověk není sám, když se dovede modlit za jiné a ví, že i on je takto s nimi spojen. Poznáte to snad jednou, až se budete rozhlédat po tomto ohromném světě a najednou budete stát mezi lidmi, které neznáte.

Nu – a když takto žije církev – s bibli a v modlitbě – potom dobře ví, že je živým údem Ježíše Krista.

Pozdravuji Vás bratrsky a přeji Vám, abyste žili v Kristově lásce.

Váš Zdeněk Svoboda, farář

* * *

V Brně–Černovicích 6. října L.P. 1953

Milí dobronínští biřmovanci,

není tomu tak dávno, co jsem vám odpovídal na váš dopis z Počátek a teď Vám zase píše z nové své obce, z Brna–Černovic. Předem bych Vám rád napsal, že na Vás často a s radostí vzpomínám. Věřím, že až vyrostete, že budete opravdu věrnými křesťany – a nic jiného Vám ani nemohu pro život přát. Protože věřit – to znamená mít to největší bohatství, jaké jen člověk může mít. Važte si toho všeho, co smíte v Církvi přijímat. Ne každý má takovou možnost.

A teď tedy něco o černovické obci. Vznikla loňského roku – a tak se teprve od základu buduje. Máme zde pět bohoslužebných středisek a ani v jednom není sbor. Tož se scházíme, jak se dá. Nejhezčí bývají biblické hodiny na farním úřadě. A vy chcete také vědět, z čeho máme největší radost. Tož z toho, že přes všechny překážky a přes všechnu lhostejnost, která je zvlášť v městských nábo-

ženských obcích, přece jen ve chvílích, kdy je toho nejvíc zapotřebí, posílá Pán vinice do středu církve sestry a bratry, kteří dovedou pomoci. Není to radost, když třeba malý hlouček lidí s opravdovostí a pochopením žije a pracuje v církvi?

Ostatně, pro toho, kdo věří, je všechno radostí. Však jednou poznáte, že věřící člověk má radost ze všeho – a že ani v utrpení ji neztrácí.

Tož – hodně této radosti víry vám přeju. A modlím se za vás. Ani vy nikdy nezapomínejte pamatovat v modlitbě na svého faráře a svou církev.

V Kristu váš

Zdeněk Svoboda, farář

bibliografie

Výběrová bibliografie Zdeňka Svobody

Publikační činnost bratra faráře Zdeňka Svobody je velmi rozsáhlá a úkol zachytit ji v celé její šíři není snadný. Rozhodli jsme se proto zmapovat ji formou alespoň výběrové bibliografie, která zahrnuje kompletní monografické dílo (autorské, překladatelské a antologické) a kompletní bibliografii článků v kalendáři Blahoslav (autorských a překladů). Úctyhodný seznam prací pro Blahoslav ukazuje, že Zdeněk Svoboda patří po desítky let k autorským a překladatelským oporám církevního kalendáře, jehož byl také v devíti ročnících editorem (1993-1995, 1997, 1998, 2000, 2001, 2004, 2009).

Zdeněk Svoboda publikoval a publikuje také v Českém zápase, v Theologické revui, Křesťanské revui, Zvěstníku CČSH ve Zlíně, Listech svatohostýnských, Moravských novinách a jinde). Žánrově jeho tvorbě dominuje poezie a povídky, patří k ní však také pohádky, hry a scény, dramatizace, písňové texty, anekdoty a aforismy.

Povolání k textařské práci osvědčil jako jeden z vedoucích pracovní skupiny připravující Zpěvník Církve československé husitské, v němž také uplatnil své texty (Neměl krásu, Hospodine hodný chvály) a překlady (Zpívejte Bohu píseň svou; Slyš mě, Bože; Dej nám moudrost, odvahu; Pane, dej, ať nás nic už nerozdvojí; Malí chlapci; Kdo spatřil jasný hvězdný třpyt; Ty, Dítě, jsi Pán; Tobě, Pane, patří dík; Sláva, sláva! Pán z mrtvých vstal!). Prosadil se také v oboru populární písně, a to zejména díky spolupráci s Ladislavem Kozderkou a Československým rozhlasem v Brně. Skladby Písnička o rýmě a Přichází doba tajných přání vešly ve známost v interpretaci Ladky Kozderkové či Hany Zagorové.

Významnou část díla Zdeňka Svobody představují překlady, a to zejména z němčiny (často ve spolupráci s manželkou Jarmilou Svobodovou), kde se jeho dvorními autory stali německý spisovatel Joachim Dachsel a švýcarský kněz a básník Kurt Marti. Ve spolupráci se slovenským farářem Danielem Kotsárszkym překládal poezii maďarských básníků, okrajově se věnoval též anglickým, francouzským,

nizozemským a latinskoamerickým autorům. Překlady Svobodových básní a povídek vyšly časopisecky v Polsku, Německu a Švýcarsku.

V časopiseckých pracích užívá Zdeněk Svoboda šifer ZS, ZJS (Zdeněk a Jarmila Svobodovi, K. S. (Kostsánszky, Svoboda).

A. Publikace

Knížky pro duchovní péči o děti a dospělé:

První setkání, Praha 1968.

O radosti víry, Praha 1972.

Tak Bůh miloval svět I.-III., Praha 1985-1986.

O deseti značkách, Praha 1988.

Pozvání, Pěňčín 1993.

Modlitební kalendář (nedat.),

Modlitby pro děti, Brno 2005.

O planém a dobrém slovu, Brno 2006.

Sbírky poezie:

Gelandet am verlassenen Ufer, Berlin 1988.

Stan setkávání, Praha 1990 (s překlady básní Joachima Dachse, překlady s Jarmilou Svobodovou).

Nezaklepávejte mě slova, Praha 1995.

Stesky a rozbřesky, Brno 2008.

Pohádky:

O princích Áránovi a Árámovi, Brno 2007.

Antologie české a slovenské literatury v němčině:

Tau und Regen zu sein, Berlin 1976 (s Joachimem Dachselem).

Unter dem Wolkenhimmel, Berlin 1989 (s Jörgem Hildebrandtem).

Překlady do češtiny:

Anne de Vries: Radost pro všechny, Praha 1971.

Carmen Bernos de Gasztold: Modlitby z archy, Pěňčín 1992 (s Jarmilou Svobodovou).

Dietrich Steinwede: O Bohu, Praha 1993 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Můj bratr osel a já, Praha 1996 (s Jarmilou Svobodovou).

Kurt Marti: Něha a bolest, Praha 2001 (s Jarmilou Svobodovou).

Na voze Eliášově. Výbor z maďarské poezie, Praha 2005 (s Danielem Kostsánszkým).

Joachim Dachsel: Několika pěšinami, Brno 2010 (s Jarmilou Svobodovou).

B. Články v Blahoslavu

(překlady jsou označeny kurzívou)

1955

Žalm 108,2, s. 2.

1957

Strážní země, s. 58–59.

Endre Ady: Děkuji, děkuji, děkuji, s. 103 (s Dánielem Kotsánszkym).

Škola řečí, s. 133–135.

1958

I z trosek vstává, s. 101–102.

1959

Když, s. 89.

Sám, s. 130–131.

1960

Endre Ady: Modlitba po vojně, s. 63 (s Dánielem Kotsánszkym).

Tvé místo, s. 77.

Lajos Áprily: Básně, s. 83–84 (s Dánielem Kotsánszkym).

Ve dne i v noci, s. 124–127.

1961

Lajos Áprily: Noční hudba, s. 32 (s Dánielem Kotsánszkym).

V nemoci, s. 99.

1962

Nejlíbeznější jméno, s. 11.

Soumrak, s. 27.

Delawarský apoštol, s. 56–59 (s Jarmilou Svobodovou).

István Szamosközi: Vydání počtu, s. 82–84 (s Dánielem Kotsánszkym).

Přechod Rudým mořem, s. 130.

1963

Lajos Áprily: Tulák myslí na smrt, s. 42 (s Dánielem Kotsánszkym).

Osení, s. 140–141.

Lajos Áprily: Odešla do zahrady, s. 142 (s Dánielem Kotsánszkym).

1964

Nenarozené, s. 60.

Miklós Radnóti: Sedmá ekloga, s. 128–129 (s Dánielem Kotsánszkym).

Miklós Radnóti: S tvou rukou na šíji, s. 141 (s Dánielem Kotsánszkym).

1965

László Németh: Ty jsi největší kacír, s. 67–70 (s Dánielem Kotsánszkym).

Siegfried Lenz: Neviditelný soused, s. 74–75.

Endre Ady: Člověk na oslu, s. 77 (s Dánielem Kotsánszkym).

James Weldon Johnson: Marnotratný syn, s. 91–93.

Walter Macken: Úterňátka, s. 94–96 (s Jarmilou Svobodovou).

Lajos Áprily: Hory, s. 119 (s Dánielem Kotsánszkym).

Cestou na horu Moria, s. 127.

W. Parisius: Legenda o oslíkovi, s. 130–131.

1966

Co dokáže mráz, s. 59.

James Weldon Johnson: Stvoření, s. 65–67.

Joachim Dachsel: Celníkovo pokušení, s. 68–73 (s Jarmilou Svobodovou).

Okke Jager: Žebrák s chvějící se květinou, s. 96–97 (s Jarmilou Svobodovou).

Martin Luther King: Noc rozhodnutí, s. 103–105.

Mat, s. 107.

Frank J. Hardy: Muž z Clinkapelly, s. 124–125 (s Jarmilou Svobodovou).

Ještě ne jaro, s. 130.

1967

Kurt Marti: Kristův obraz, s. 5.

Michel Quoist: Díky, s. 35–36.

Zavřel přede mnou dveře, s. 62.

Ernst Lange: Legenda o mniších, kteří se přiblížili Boží záři, s. 71.

Lhostejnost, s. 76.

Joachim Dachsel: Rodiče bez dětí, s. 91–92 (s Jarmilou Svobodovou).

Stephen Leacock: Mé osobní zážitky z duchového světa, s. 92–98 (s Jarmilou Svobodovou).

Nenajdi mě, s. 104–105.

Jan Leutzsch: Soud nad žoldněrem Markem Quintem, s. 109–110.

Martin Fischer: Pane, s. 118–119.

1968

Günther S. Wegener: Andalsneské zvony, s. 86–91 (s Jarmilou Svobodovou).

André Maurois: Dům, s. 92–93.

Michel Quoist: Nemocnice, s. 93–94.

1969

Muž, který neměl zimník, s. 59–61.

Kurt Marti: Já jsem, vy jste, s. 61.

David Wilkerson: Kříž a hrdinové nožů, s. 71–75 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Jedna z nich, s. 79–81.

Romance z Křížového vrchu, s. 82–89.

Podivné dary, s. 93.

Miklós Radnóti: Noc, s. 125 (s Dánielem Kotsánszkym).

Smích v církvi, s. 137–138.

1970

Rudolf Otto Wiemer: Bartimeus, s. 67.

Všichni jsme dobří, s. 111.

Děti a přístav, s. 127–129.

1971

Rudolf Bohren: Otázka k pláči Jeremiášovu 3,44, s. 101.

Rudolf Bohren: Kdo, s. 101.

Navzdory 1, s. 120.

Navzdory 2, s. 121.

Nábotova vinice, s. 128–130.

J. Ball: Muž na komíně, s. 131–134.

Ariel Canzani: Víra, s. 135.

1973

Zkrásnění, s. 55.

Rudolf Bohren: Rozložený čas, s. 72.

Dina Alida Cramer-Schaapová: Ti, kteří kazí hru, s. 102–105.

Anatol Potemkowski: Rozhořčení, s. 119–120 (dramatizace).

Joachim Dachsel: Atomová zkouška, s. 142.

1976

Rudolf Otto Wiemer: Kohout, s. 25.

Belladonna, s. 68–70.

Johannes Kupfer: Pomazání v Betánii, s. 25 (s Olgou Svobodovou).

1978

Kříž, s. 43.

Co se všechno může stát, s. 135–136 (s Jarmilou Svobodovou).

1980

Nechtěl bych být v nebi, s. 133–134 (s Jarmilou Svobodovou).

1981

Divuplný čas vánoční, s. 112–117.

1982

Joachim Dachsel: Aleluja, s. 32.

Všechno visí na vlásku, s. 52.

Vyzvání na divuplnou cestu, s. 80–81.

Z domova i okolí, s. 107–108 (s Jarmilou Svobodovou).

1983

Ernesto Cardenal: Za hřbitovem, s. 43.

Karol Mika: Ploty, s. 99–103 (s Jarmilou Svobodovou).

Psaní o tom, co je nového, s. 105–107.

1984

Maria Wardová: Po milosti je humor to nejdůležitější, s. 133 (s Jarmilou Svobodovou).

1985

Zelené, modré a žluté husy, s. 58–60.

Manfred Wester: Staré irské požehnání, s. 72 (s Jarmilou Svobodovou).

Příliš dlouho, s. 102.

Joachim Dachsel: Jednou ještě, s. 110 (s Jarmilou Svobodovou).

Humor není překážkou svatosti, s. 134–135 (s Jarmilou Svobodovou).

1986

Minutu ticha, s. 68.

Edith Meisingerová: Méněcenní?, s. 70–74 (s Jarmilou Svobodovou).

Christine Bustová: Střelné modlitby na noc, s. 83 (s Jarmilou Svobodovou).

Sedm úsměvů, s. 128–129 (s Jarmilou Svobodovou).

1987

O princích Áránovi a Árámovi, s. 122–125.

1988

Kurt Marti: Rada růže, s. 93 (s Jarmilou Svobodovou).

Soudný den, s. 88.

Kleč, s. 130.

1990

Joachim Dachsel: Obhajoba Boží mateřskosti, s. 73–74 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Lukáš 9, 51–55, s. 95 (s Jarmilou Svobodovou).

Hodina zpěvu, s. 109.

1991

Joachim Dachsel: Hlasy, s. 39 (s Jarmilou Svobodovou).

Tatry 2010, s.54.

Joachim Dachsel: Vybalování betléma, s. 60–62 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Jedenatřicátý březen, s. 88 (s Jarmilou Svobodovou).

1992

Joachim Dachsel: Farář ve výslužbě, s. 50 (s Jarmilou Svobodovou).

1993

Graham Kings: Vyzuji si boty..., s. 5 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Zvláštní modlitba, s. 6 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: ...ř la télévision, s. 8 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Utekl šimpanz, s. 10 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Oděv pro Ježíše, s. 12 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Dějepisná kniha, s. 14 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Kniha Přísloví (Dodatek), s. 16 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Prázdninová adresa, s. 18 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Evropský spirituál, s. 20 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Nemocný strom, s. 22 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Náhrobní nápis, s. 24 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Zesnulá, s. 26 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Vydařený den, s. 28 (s Jarmilou Svobodovou).

Veliké rámařství, s. 80.

V horách, s. 80.

Nemít nic, s. 81.

Hilaire Belloc: Pravdymilovný muž a ďábel, s. 84–87 (s Jarmilou Svobodovou).

Doma, s. 95–97.

Kdo miluje krále, s.97–101.

Hans Manz: Kateřina, s. 102 (s Jarmilou Svobodovou).

Karlheinz Gerlach: Vánoce se ruší, s. 104–109 (s Jarmilou Svobodovou).

1994

Paul Roth: Někdy je má modlitba..., s. 7–8 (s Jarmilou Svobodovou).

Jürgen Renert: Zvláštní zpěv, s. 26 (s Jarmilou Svobodovou).

Norbert Heber: Návrat vlků, s. 28 (s Jarmilou Svobodovou).

Stefan Pekar: ecce homo 1985, s. 30 (s Jarmilou Svobodovou).

Ingo Barz: Pod čarou, s. 32 (s Jarmilou Svobodovou).
 Manfred Haustein: Veni sancte spiritus, s. 34 (s Jarmilou Svobodovou).
 Joachim Dachsel: Durdící se anděl, s. 36 (s Jarmilou Svobodovou).
 Kurt Marti: poledne, s. 38 (s Jarmilou Svobodovou).
 Rudolf Bohren: hořec, s. 40 (s Jarmilou Svobodovou).
 Reiner Kunze: Konec umění, s. 42 (s Jarmilou Svobodovou).
 Johannes Bobrowski: Slovo člověk, s. 44 (s Jarmilou Svobodovou).
 Eva Zellerová: Co jsou básně, s. 46 (s Jarmilou Svobodovou).
 Christine Bustová: Setkání o svátku Tří králů, s. 48 (s Jarmilou Svobodovou).
 Jochen Hoffbauer: Mirjam a Maria, s. 78–81 (s Jarmilou Svobodovou).
 Raymond Fau: Prosba o lásku, s. 106–107 (s Pavlou Hudcovou).
 To všechno dovolím, s. 113–116.
 Kurt Marti: Jakub, prostoduchý to kostelník, s. 117–118 (s Jarmilou Svobodovou).
 Je to moc špatné?, s. 128–130.
 O vzdělaném praporku, vznešené kočce a hloupém kohoutu, s. 136–138.
 Eva Scheerová: Dítě a stařenka, s. 147–154 (s Jarmilou Svobodovou).

1995

Nad několika myšlenkami z Husových dopisů z Kostnice, s. 48–53.
 Mlčky a ostýchavě, s. 108.

Otázka, s. 108.

Joachim Dachsel: Něco jako žalm, s. 112 (s Jarmilou Svobodovou).

Kouzelné brýle, s. 151–156.

1996

Joachim Dachsel: Z jedné pohřební řeči, s. 32 (s Jarmilou Svobodovou).

Kurt Marti: Mezi smrtí a zrozením, s. 38–40 (s Jarmilou Svobodovou).

Rybářská síť, s. 54.

O nemilosrdném služebníkově, s. 109–112.

1997

Sedm Kristových slov z kříže, s. 55–59.

Kurt Marti: Neobvyklé Velikonoce, s. 61–63 (s Jarmilou Svobodovou).

Otto Bruder: Posel, s. 72–73 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Návrat domů, s. 104 (s Jarmilou Svobodovou).

Kulhám vesnicí, s. 108.

Heinrich Spoerl: Vilda a já, s. 113–116 (s Jarmilou Svobodovou).

Humor je eminentně křesťanská záležitost, s. 118–119.

1998

Kurt Marti: Naděje, s. 5 (s Jarmilou Svobodovou).

Století šlo ulicí, s. 64.

Joachim Dachsel: Kocourovina za novoročního rána, s. 77–79 (s Jarmilou Svobodovou).

Jörg Zink: Stárnu rád, s. 80–84 (s Jarmilou Svobodovou).

Kurt Marti: Modlitba staré vetché ženy, s. 84 (s Jarmilou Svobodovou).

Slušní lidé, s. 107–108.

Církev jako partaj, s. 109–110.

Ani tatíček, ani nad-otec, s. 110–111.

Hans Manz: Přemýšlím, s. 155.

Co vyprávěla kostelní myška Lucie, s. 156 (s Jarmilou Svobodovou).

1999

Předsíň, s. 28.

Kurt Marti: Světelný paprsek, Stát se celým, Kazatelská nouze, Pánové, s. 38–39 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Starý venkovský lékař, s. 42 (s Jarmilou Svobodovou).

Joachim Dachsel: Akvárium, s. 72–74. (s Jarmilou Svobodovou).

Všelicos, s. 78–79.

Komu mám být bližním, s. 134.

2000

Lepší možnost, Blahoslav, s. 47.

Joachim Dachsel: Plavovlasý a modrooký aneb Čisté ruce, s. 48–62 (s Jarmilou Svobodovou).

Kurt Marti: ta kniha se sedmi pečetěmi, s. 71–72 (s Jarmilou Svobodovou).

Lubor, kolo a tvaroh, s. 156–159.

2001

Kurt Marti: laudate dominum, s. 59 (s Jarmilou Svobodovou).

Kurt Marti: domovní dveře, s. 60 (s Jarmilou Svobodovou).

Kurt Marti: Žasnutí, s. 62–63 (s Jarmilou Svobodovou).

Touha po světle, které nevrhá stín, s. 64–65.

Heinrich Schütz: Má duše, Hospodina chval!, s. 86–87.

Joachim Dachsel: Před nebeskou bránou, s. 128–131 (s Jarmilou Svobodovou).

Dvě malé básně z abecedního seznamu pošt České republiky, s. 137.

2002

Kurt Marti: Vyvlastnění, s. 98 (s Jarmilou Svobodovou).

Fiat iustitia, s. 99.

Joachim Dachsel: Na přátele je třeba kliknout, s. 101–102 (s Jarmilou Svobodovou).

Dcerce síónské, s. 103.

2003

Joachim Dachsel: Xxx, s. 47 (s Jarmilou Svobodovou).

Martin Gutl: Inzerát, s. 75 (s Jarmilou Svobodovou).

Kurt Marti: Ježíš, s. 81–82 (s Jarmilou Svobodovou).

2004

Tichá noc, Blahoslav, s. 37–41.

Joachim Dachsel: Pevně se držet a opustit, s. 79.

Šaty pro jaro, s. 135–137.

2005

Naděje, s. 10.

Anavolimator, s. 12.

Obraz, s. 14.

Byl čas?, s. 16.

Pečeť, s. 18.

Vinice, s. 20.

Popelčin oříšek, s. 22.

V přeplněném trolejbusu, s. 24.

Plačice radostí, s. 26.

Četl jsem, s. 28.

Smutná, s. 30.

První adventní neděle, s. 32.

Joachim Dachsel: Tváře vody, s. 68.

Kurt Marti: Náš otče, s. 76–78.

Všelicos, s. 96–97.

2006

Joachim Dachsel: Přichází poutník, s. 34–35.

Joachim Dachsel: Všechno v pořádku?, s. 55–56.

Kurt Marti: záhada trpělivost, s. 57.

Paběrky, s. 93.

Joachim Dachsel: Bůh dokazuje sebe sama, s. 117–120.

2007

Kurt Marti: Žalm, s. 3.

Ten kostel, s. 44.

Joachim Dachsel: Vždycky jsem bydlel ve stanu, s. 90–91.

Paběrky, s. 105–106.

Pytlák aneb Nesplněné přání, s. 121–122.

2008

Kurt Marti: Velikonoční klíč, s. 48.

Poučení z reklam, s. 56.

Joachim Dachsel: Narozeninová svíce, s. 57–58.

Slečna Blitzová, s. 68.

Hodina náboženství, s. 78–80.

2009

Kurt Marti: Utrpení, s. 72–75.

Magdalena Rüetschiová: Plaché světlo, s. 97.

Joachim Dachsel: Zase někdy napiš! - Aspoň někdy zavolej!, s. 107–110.

Elke Langsteinová-Jägerová: jedno i druhé, s. 110.

2010

Nepřítel, s. 69–70.

2011

Modlitby, s. 74.

Paul Gerhardt: Pojď, hledej novou radost, s. 131.

Enge Meidingerová-Geisová: Modlení, s. 132.

2012

Lutz Rathenow: 2084. s. 87.

Dorothee Sölleová: 2084. s. 89.

Myšlenky o lásce, s. 104.

Z dopisů televizním a rozhlasovým redakcím, s. 143.

Děkuji Ti, Pane, s. 152.

Doslov – Ako čítať Zdeňka Svobodu?

Zdeňek Svoboda je človek „starého sveta“. V dobrom slova zmysle. Sveta masarykovského, prvorepublikového, sveta ktorý mal tradičnú morálku, hodnoty a bral ohľad na ľudskú dôstojnosť. Sveta, v ktorom bolo akosi samozrejmé, že mladší staršiemu uvoľní miesto, v ktorom ženy boli zdravené ako prvé, kde deti bezstarostne behali po uliciach, lebo im nikto neponúkal drogy, sveta ktorý voňal Baťovými topánkami a cukrárňami s karamelovými veterníkmi. Zdeňek Svoboda je stelesnením tohoto všetkého a pri stretnutí s ním na vás dýchnie milá antikvariátna atmosféra ľudskosti.

Jeho duševný potenciál má veľmi široký záber. Brat Svoboda je totiž výborný pozorovateľ života. V jeho blízkosti zažijete mnoho brilantných úsudkov a humoru, ktorý sa z neho rinie úplne prirodzene, akoby sám od seba. Jeho postrehy obnažujú ľudskú hlúposť a prehnane výstrelky až na kosť a veľmi presne pomenúvajú choroby dnešného sveta. Je preto nadmieru pochopiteľné, že človek s takouto výbavou a talentom sa už v ranej mladosti dostal k písaniu.

Zdeňek Svoboda má za svoju bohatú kariéru kňaza – básnika na konte rozvetvenú bibliografiu. Nájdeme tam poéziu, prózu, eseje, rozprávky, aj teologické a biblické publikácie. Nemenej hodnotná je jeho prekladateľská práca. Práve vďaka nemu má český, ale aj slovenský – to si dnes, takmer dvadsať rokov po rozdelení Československa už málokto uvedomuje – čitateľ možnosť zahľbiť sa do diel takých básnikov ako Joachim Dachsel alebo Kurt Marti.

Tento výber z tvorby, ktorý sa Vám dostal do rúk, odhaľuje Svobodu v prvom rade ako prozaika, ale čiastočne aj básnika. Sú tu fejtóny, duchovné glosy, kresťanské minieseje a básne. Svobodov štýl v nich je čistý, priamy, humorný, na mnohých miestach hravý a iskrivý.

V duchovne ladených úvahách Láska, Radosť, Trest smrti... sa stretávame so Svobodou ako s teológom. Nie nudným dogmatikom, ale svedkom živého biblického Slova, ktoré pôsobí v ľudskom živote.

Naproti tomu prózy Hudba na tichém náměstí, Wien, Wien, nur du allein, Hodina náboženství... a iné, nás ponárajú do Svobodových spomienok. Malebných a poetických, ako vystrihnutých z malomestského prostredia čiernobielych filmov.

Inú vrstvu Svobodovho talentu odhaľujú vtipné fejtóny Pytlák aneb Nesplněné pání, Jak se cizinec učil česky (ktorá je zároveň aj malou sémantickou lekciou). Ale aj vážne, priam existencialistické kúsky, v ktorých hrá kľúčovú úlohu smrť, vždy však ruku v ruke s vtipným nádychom: Nashledanou zítra v kroji, Je to moc špatné?, Belladona. V dvoch posledne menovaných Svoboda spomína na svoju ranú kňazskú službu a dáva nám tak možnosť nahliadnuť do kňazského úradu z inej, takpovediac netypickej strany. Čitateľ tak nezískava len obyčajný estetický pôžitok, ale k nemu aj vhlad a životné skúsenosti.

V knihe nachádzame aj pár básní, ktoré dotvárajú celkový kolorit Svobodovej tvorby. Zdeňek Svoboda je veľký básnik. Dokázal to už mnohokrát svojimi zbierkami a v tejto polohe ho aj väčšinou poznáme. Jeho básniam nikdy nechýba myšlienka, múdrosť, kus filozofie, neodmysliteľný „svobodovský“ humor a remeselná zdatnosť:

Zdá se, komu složitěji
obsah hlavy kvapem roste,
nakonec že nepochopí
to, co na světě je prosté.

Pre bohatosť Svobodových myšlienkových konštrukcií mnohé verše vyznievajú ako zovreté a sebestačné aforizmy:

Trochu vločce podobá se.
Myslíš, že už ji máš v dlani.
Semkneš kol ní pevně prsty,
ale v dlani máš jen zdání.

Ako teda čítať Zdeňka Svobodu? Na túto otázku je jednoduchá odpoveď: s otvoreným srdcom. Ak ste veriaci, nečakajte teologické frázy, kňaz Svoboda vás neraz preberie presne mierenou rannou do nosa. Ak ste neveriaci, odložte predsudky, Svoboda je hlboký a múdry človek, obohatí vás optimizmom a nádejou. Ak literatúre neholdujete, nebojte sa, Svoboda nie je ten nudný pán, ktorý vnucuje svoje „kvázi umenie“ za každú cenu. Budte bez starostí, uvoľnite sa

a nechajte sa viesť autorovou hravosťou. Predstaví vám svoj vnútorný svet a verte, že je to svet bohatý a krásny.

Zdeněk Svoboda už chodí po tejto zemi viac ako osem desaťročí. Za ten čas sa mohol rozvíjať ako literát, básnik a prekladateľ alebo pôsobiť ako kňaz a teológ. To, že dokázal v sebe sklbiť všetky dary a obe zložky, je ideálnou syntézou. Veď ľudia práve na podobenstvách a príkladoch najlepšie chápu Kristovo posolstvo milosrdenstva a lásky. Šťastná každá cirkev, ktorá má svojich J. Š. Baarov, J. Demlov, J. Dachselov... Tak dokáže svojim veriacim popri liturgickom a sviatostnom živote dávať ešte pridanú hodnotu v podobe krásy, myšlienkovej čistoty a umenia. Veríme v život Dobra, Pravdy a Krásy – vyznávame v našich chrámoch časť kréda. Krása a Dobro sú v Bohu neoddeliteľne späté. Preto vďaka za to, že Cirkev československá husitská má Zdeňka Svobodu, veľkého básnika a kňaza.

Juraj Jordán Dovala

Obsah

